

Ա Յ Ա Ն

ՀԵՂԻՆԱԿԻ == == ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

Հ. Ա. Վ. Ե. Լ. Վ. Ա. Ն.

Հեղինակի իրավունքի վերս բերյալ
ռ ռ ե ն ֆ ն ե ռ ր

347

Ե-58

ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀՕԽՀ ԱՐԴԻՈՂԿՈՍՍԿԻ
Յ Ե Ր Կ ա ն — 1935 թ.

11 MAR 2010

Ա. ՅԵՍԱՅԱՆ

347

Է-58

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Մ

Հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ

ս ս ե ն ֆ ն ե ր ք

6486

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀՅԵՀ ԱՐԴՈՂԿՈՄՍՏԻ
Յ Ե Բ Կ Խ Ն — 1985 թ.

Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Կուլտուրական հեղափոխության խնդիրները պահանջում են հեղինակների գործունեության խրախուսումը բոլոր տեսակի միջոցներով, ուստի խորհրդային որենսդրությունը հեղինակի իրավունքն ընդունում է իր ամբողջ ծավալով: Աշխատավորության զարգացող կուլտուրական պահանջները բավարարելու համար, մեր որենսդրությունը, հեղինակների գործունեությունը խրախուսելու նպատակով, ապրիս է նրանց էյական արտոնություններ: Մեր որենսդրությունը գրական, գեղարվեստական և գիտական ստեղծագործությունը զարգացնելու համար, նպաստավոր պայմաններ ստեղծելու և հեղինակներին խրախուսելու խնդիրների հետ միաժամանակ, անհրաժեշտ պայմաններ և ստեղծում գիտության, գրականության և արվեստի յերկերը աշխատավորական լայն ժառանգների սեփականությունը դարձնելու համար:

Կապիտալիստական սիստեմում մտավոր աշխատանքի արդյունքը դառնում է ապրանք, ընդ ժողովում՝ այդ յուրահատուկ ապրանքի տարածողը սովորաբար հանդիսանում է ժող թե լնքը հեղինակը, այլ կապիտալիստ-հրատարակիչը ժողը հեղինակներին լվճարում է նվազագույն հոնարար և ինքը այդ գործարքից ստանում է մեծ ոգուա: Այնտեղ հեղինակի իրավունքը դառնում է մտավոր աշխատանքի շահագործման ձևերից մեկը, ժողը լայն չափով տարածված է կապիտալիստական յերկրներում: Այդ պայմաններում ի հարկե, դժվար է խոսիլ մտավոր «ազատ» ստեղծագործության մասին, առավել ես, յեթե նկատի ունենանք, ժող կապիտալիստական ներկա սիստեմում հեղինակի իրավունքի նոտարդւմը խոշոր կապիտալիստական հրատարակչություններին ավելի յն տարածվում, ժող միայն հեղինակի ներկա յերկրի, այլև նրա ապագա աշխատանքների վրա: Այստեղ ունենք մտավոր աշխատանքի արտադրանքի յուրահատուկ զինառաւիտայիս»:

Հեղինակի իրավունքի հարցերը մեղ մոա՝ գնալով ավելի և

ազիւի աւտուալ են դառնում մոլ Ժաշն հեղինակներէ և հրա-
տարակիչներէ, ալ Նաև աշխատավորներէ և խորհրդային հա-
նարակութեան յայն շրջաններէ համար: Մի կողմից ալ մեծ հե-
տաքրքրութեանը դեպի հեղինակի իրավունքի հարցերը և մյուս
կողմից՝ հեղինակի իրավունքի մասին հայերեն լեզվով սխտե-
մատիզացիայի յենթարկած որենադրութեան հալաքածույի բա-
ցակայութեանը պատճառ հանդիսացան, վոր Արդիւնդութեանը
անհնարկի այս բրոշուրի հրատարակութեանը:

1. ՀԵՂԻՆԱԿԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ԽՍՀՄ-ՈՒՄ

ԽՍՀՄ-ում հեղինակի իրավունքի ինստիտուտի զարգացման
համառոտ պատմութեանը հետեւյալն է—

1917 թ. դեկտեմբերի 29-ին լույս տեսաւ ՌՍՖՖՀ-ի կառա-
ւարութեան առաջին դեկրետը՝ պետական հրատարակչութեան
մասին (Որենքների Ժողովածու, 1918 թ. № 14, հոդ. 201): Այդ
դեկրետը իրավունք տվեց՝ ազգայնացնելու այն բոլոր հեղինակ-
ների յերկերը, վերոնց վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի ժա-
մանակը լրացել էր, նպատակ ունենալով գրականութեան կա-
ւիկների և գեղարվեստագետների աշխատանքները հրատարակել
համապատասխան հրատարակչութեամբ կամ ձրի: Այդ դեկրետի հիման
վրա 60 հեղինակների յերկեր հայտարարվեցին վերպետ պետու-
թեան մեմաշնորհը՝ 5 տարի ժամանակով: Հետագայում, 1918 թ.
նոյեմբերի 26 ի դեկրետով Լուսժողովոմասին իրավունք վերա-
պահվեց՝ ամեն մի յերկ հայտարարել պետութեան սեփականու-
թեանը՝ վերահրատարակման համար: Չազգայնացված յերկերի
համար մնում էր արտատպութեան ազատութեանը՝ հեղինակի
կենդանութեան ժամանակ, բացառապես հեղինակի հետ համա-
ձայնութեան գալու միջոցով: Չազգայնացված յերկերի համար,
հեղինակին կենդանութեան ժամանակ տրվում էր հոնարար հա-
տուկ դրոյքներով, իսկ մահացած հեղինակների ժառանգներէ
վերաբերյալ սահմանվեց ապահովութեան ի հաշիվ այդ հոնա-
րարի:

Նրանից հետո, համաձայն ՌՍՖՖՀ կառավարութեան 1919
թ. հոկտեմբերի 10-ի վորոշման, բոլոր այն պայմանագրերը, վո-
րոնք հրատարակչութեանները կնքել էին հեղինակների հետ և
վորոնց հիման վրա նրանց գրական, գեղարվեստական և յերա-
ւելաւան յերկերն անցյալում անցել էին հրատարակչութեան-
ներին վորպես նրանց սեփականութեանը, հայտարարվեցին ան-
վաւեր և վերացվեցին: Նման պայմանագրերը դեկրետը հայտարարե-

բարեց ստրկացուցիչ և արգելեց, Հետադաշտում հեղինակի հետ
զբաղվող պայմանագիր կնքելու կարգը սահմանվեց: Պայմանա-
գրում ցույց եր արվում տպագրվող յերկի տիրաժի քանակը,
վարձատրության չափը (ընդ վորում վարձատրությունը սահ-
մանված տարիքից ցածր չպետք է լիներ) և հրատարակության
իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոցը: Հեղինակի իրավուն-
քի վերաբերյալ ՌՍՖՍՀ-ի վերոհիշյալ ամբողջ որենսդրությունը,
համաձայն Հայաստանի Հեղկոմի 1920 թվի դեկտեմբերի 21-ի
ընդհանուր վորոշման, տարածվեց նաև ՀՍՖՍՀ-ի սահմաններում,
քանի վոր Հեղկոմի այդ վորոշմամբ, ՌՍՖՍՀ-ի ամբողջ որենս-
դրությունը պարտադիր համարվեց ՀՍՖՍՀ-ում, այն լրացումներով
և փոփոխություններով, վորոնք հետագայում այդ որենսդրու-
թյան մեջ կմոցներ ՀՍՖՍՀ-ի կառավարությունը (1920 թ. պրակ
1. ին, հոդ. 39):

Հեղինակի իրավունքի մասին միութենական որենքն առա-
ջին անգամ հրատարակվեց ԽՍՀՄ-ի Կենտգործկոմի և Ժողկոմ-
խորհի կողմից 1925 թ. հունվարի 30-ին, վորը ամբողջ Միու-
թյան մեջ կիրառվեց մինչև 1928 թ. (ԽՍՀՄ Որենք. և Կարգա-
դրութ. Ժողովածու, 1925 թ. № 7, հոդ. 66 և 67):

Ներկայումս մեզ մոտ հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ
գործում են հետևյալ որենքները՝

ա) ԽՍՀՄ-ի Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1928 թ. մա-
յիսի 16-ի «Հեղինակի իրավունքի հիմունքների մասին» վորո-
շումը (Որենքների և Կարգադրությունների Ժողովածու, 1928 թ.
№ 27, հոդ. 245 և 246):

բ) ՀՍՖՍՀ-ի Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1930 թ. փե-
տրվարի 10-ի «Հեղինակի իրավունքի կանոնադրության մասին»
վորոշումը (Որենքների և Կարգադրությունների Ժողովածու
№ 2, հոդ. հոդ. 34—35), վորը հրատարակված է հեղինակի իրա-
վունքի հիմունքների մասին միութենական որենքի հիման վրա:

Գրքույկի վերջում, վորպես ճաղելված տրվում է ներկայումս
հեղինակի իրավունքը կարգավորող վերը հիշված ամբողջ որենս-
դրությունը և այդ պատճառով այստեղ առանձնապես կանգնեց
առնում նրանց վրա, վորովհետև այս գրքույկը կազմված է
չլիսավորապես, այդ որենքների և մի շարք պաշտոնական պաթ-
ղաբանությունների ու հրահանգների հիման վրա:

2. ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՈՐՅԵՏԸ

Մեզ մոտ հեղինակի իրավունքը տարածվում է գրականու-
թյան, դիտության և արվեստի յերկերի համարյա բոլոր տեսակ-
ների վրա, անկախ նրանց ստեղծման յեղանակից ու ձևերից և
նրանց արժեքից ու նպատակից, այն է՝

ա) բանավոր յերկերի (ձառեր, դասախոսություններ և այլն),
բ) գրավոր յերկերի (գրքեր, հոդվածներ, ժողովածուներ և
այլն),

գ) զրամատիկական և յերաժշտական-զրամատիկական,

դ) Թարգմանությունների,

յե) խորեոգրաֆիկ յերկերի և մնջախաղերի (պանտոմիմա)
վրա, վորոնց բեմականտարման վերաբերմամբ կան զրավոր կամ
այլ ձևով շարադրված ցուցումներ,

զ) կինեմատոգրաֆիկ սցենարիաների,

ե) յերաժշտական յերկերի վրա՝ տեքստով կամ առանց
տեքստի,

ը) նկարների, իլլուստրացիաների վրա, նկարչական ար-
վեստի, քանդակագործության, ճարտարապետության և գծա-
նկարչական գործերի վրա,

թ) աշխարհագրական քարտեզների,

ժ) պլանների, եսկիզների և պլաստիկ գործերի վրա, վո-
րոնք վերաբերում են գիտություններին, տեխնիկային կամ
զրամատիկական կամ յերաժշտական-զրամատիկական յերկերի
բեմադրությանը,

ի) կինո-ֆիլմերի վրա,

լ) լուսանկարչական կամ համանման յեղանակով ստացած
գործերի վրա և այլն:

Հեղինակի իրավունքը կայանում է նրանում, վոր վորեն
յերկի հեղինակին իրավունք է տրվում իր անունով կամ պայ-
մանական անունով (պսևդոնիմ), կամ առանց անունը նշանակե-
լու (անոնիմ) լույս ընծայելու յերկը, սահմանված ժամանակի
ընթացքում տարածելու այն, ինչպես նաև որենքին չհակասող
բոլոր յեղանակներով նյութական շահ ստանալու իր այդ իրա-
վունքից:

Հեղինակի իրավունքը հանդիսանում է բացառիկ իրավունք:
Հեղինակը կամ նրա իրավահաջորդը միայն իրավունք ունեն հե-
ղինակի յերկը տարածելու և նրանից ոգտվելու, բացառությամբ

որենքով նախատեսված դեպքերից: Հեղինակի այդ իրավունքին համապատասխանում է այլ անձանց պարտավորությունը՝ ձեռնպահ մնալ հեղինակի իրավունքի խախտումից, սակայն հեղինակի իրավունքը կարող է, առանց հեղինակի և նրա իրավահաջորդների համաձայնություն, հարկադիր կարգով գնվել: Այդ գնումը կարող է տեղի ունենալ բացառապես ՀՍՖՀ Ժողովրդական վերստանումը: Նման դեպքում հեղինակին կամ նրա իրավահաջորդին վճարելիք վարձատրություն չափը վերադարձվում է ՀՍՖՀ Լուսժողովրդատը, համաձայնեցնելով այն ՀՍՖՀ ֆինանսականության հետ:

Ինչպես արդեն տեսանք հեղինակի իրավունքի նպատակն է՝ պաշտպանել հեղինակի նյութական շահերը, վերապահելով նրան իր յերկը հրապարակելու և տարածելու բացառիկ իրավունք:

Մեր իրավունքը պաշտպանում է վնչ միայն հեղինակի նյութական, այլև նրա գույք անձնական շահերը: «Հեղինակի իրավունքը պաշտպանվում է նաև այն դեպքերում, յերբ իրավունքի խախտման հետ վերադարձվում է նյութական շահեր չեն կազմված» (հոդված 49): Հեղինակի այդ տեսակի անձնական շահերի կարգին կարելի է յի դասել հեղինակի այն իրավունքը, վոր ուրիշները առանց նրա գիտություն իրավունք չունեն հրապարակ հանելու նրա չհրապարակված յերկը, կամ ուրիշի անունով հրատարակելու այն, կամ ընդհակառակը՝ ուրիշի յերկը նրա անունով հրատարակելու, նրա իրավունքը՝ արգելիլ ամեն մեկին նրա յերկի մեջ փոփոխություններ և աղավաղումներ մտցնել, նրա պոետիզմները կամ անսովոր յերևան հանել և այլն: Այս բոլոր դեպքերում հեղինակը իրավունք ունի իր անձնական շահերը խախտողից պահանջելու, վորպեսզի նա կատարի իր խախտված որինական շահերը բավարարելու համար անհրաժեշտ գործողությունները, Այդ դեպքերում հեղինակին իրավունք է վերապահվում բոլոր ներկայացնելու դատական մարմիններին: Հեղինակի իրավունքի բովանդակության այս ընդհանուր բնորոշումն իր մեջ պարունակում է մասնավորապես հեղինակի կողմից իր յերկը վերամշակելու իրավունքը, այսինքն՝ իր յերկը նույն բովանդակությամբ, փոփոխված ձևով վերարտադրելու իրավունքը: Որինակ՝ իր յերկը պատմողական ձևից զրամատիկականի և ընդհակառակը վերածելու, իր յերկը կինոնկարների, յերաժշտական-

զրամատիկական և այլ յերկերի համար վերամշակելու իրավունքը և այլն:

Յերաժշտական յերկերի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի մեջ մտնում է յերաժշտական իրավունքը՝ իր յերկը առանձին գործիքների, ամբողջ նվագախմբի համար, մի կամ մի քանի ձայների, վերածելու իրավունքը և այլն:

Այսպես է հեղինակի իրավունքի բովանդակությունը զրական իմաստով: Մյուս կողմից որենքում հիշատակված վերոշարակներում հեղինակի իրավունքը սահմանափակվում է, այսինքն թույլատրվում է կողմնակի անձանց ոգավելու ուրիշի յերկերից: Որինակ՝ հեղինակի իրավունքի 9-րդ հոդվածի համաձայն հեղինակի իրավունքի խախտում չի համարվում ուրիշի յերկի թարգմանությունը մի այլ լեզվով ուրիշի զրական յերկից փերցրած տեքստը կոմպոզիտորի կողմից իր յերաժշտական գործի համար ոգատործումը, յեթե այդ յերկի հեղինակն իր յերկի յուրաքանչյուր որինակի վրա ոգատագործման արգելքի մասին հիշատակություն չի արել և այլն (մանրամասն տես ՀՍՖՀ հեղինակի իրավունքի կանոնադրության 9-րդ հոդվածը, հավելված № 2):

Ինչպես վերևում հիշատակեցինք, մեր որենքը հրաժարվեց թարգմանության իրավունքը հեղինակի իրավունքի բաղկացուցիչ մասը ճանաչելուց և ուրիշի յերկի թարգմանությունը չի համարվում հեղինակի իրավունքի խախտում: Այսպիսով մեր որենքը, հակառակ բուրժուական որենսդրությունների մեծամասնություն, սահմանում է թարգմանության աղատություն սկզբունքը: Այս հանգամանքը մեզ համար ունի խոշոր նշանակություն, քանի վոր մի կողմից այդ միջոցով հնարավորություն է ստեղծվում իմ ՄՄՄ բազմազգի բնակչության կուլտուրական պահանջները բավարարելու և մյուս կողմից թարգմանության աղատությունը հեշտացնում է իմ ՄՄՄ-ի աղղերի միջև զրական, զեղարվեստական և զիտական հարստությունների փոխադարձ փոխանակությունը:

Այդ վերաբերում է հատկապես մանր աղղություններին, վորոնք անցյալում կուլտուրապես հետամնաց են յեղել և իմ ՄՄՄ-ի մեծ ու մտավորապես աղղի զարգացած աղղությունների յերկերի իրենց մայրենի լեզվով մեծ կարիք են զգում, Ինչ վերաբերում է ոտարյերկրյա հեղինակներին թարգմանության աղատությունը, աղա հեղինակի իրավունքի պաշտպանության խնդրում, ոտարյերկրյա հեղինակներին մենք չենք կարող աղղի շատ իրավունքներ տալ, քան թե ունեն մեր հեղինակները:

Թարգմանիչն իր թարգմանած յերկի նկատմամբ ձեռք և բերում հեղինակի իրավունք և նրա, վորպես հեղինակի իրավունքը պաշտպանվում է նույն հիմունքներով, ինչ հիմունքներով վոր պաշտպանվում է ինքնուրույն ստեղծագործության հեղինակի իրավունքը: Այստեղ կարող ե առաջանալ այն հարցը, թե մի քանի թարգմանության գոյության դեպքում, նույն յերկի 2-րդ, 3-րդ թարգմանությունները արդյոք չեն համարվում առաջին թարգմանչի հեղինակի իրավունքի խախտում: Այս հարցին պետք է տալ բացասական պատասխան: Թարգմանության արվեստը կատարելագործելու համար և նպատակ ունենալով թարգմանության րնագավառում մաքսիմալ նվաճումներ ձեռք բերել, մենք պետք է քաջալերենք նոր և ավելի կատարելագործված թարգմանություններ: Թարգմանությունը չի համարվում զուտ մեխանիկական աշխատանք, մատչելի բոլոր նրանց հաճար, ովքեր լիովին տիրապետում են բնագրի և թարգմանության լեզվին: Մեծ մասամբ թարգմանության, հատկապես գեղարվեստական յերկի լավ թարգմանության համար պահանջվում է, բացի լեզվից, նաև թարգմանչի գեղարվեստական ճաշակը: Պուշկինը՝ Սալթիկով-Շչեքրինի, Դոստոևսկու կամ մի ուրիշի թարգմանության համար բավական չէ միայն տիրապետել լեզվին, պահանջվում է նաև թարգմանչի գեղարվեստական ճաշակը և կուլտուրականությունը: Նույնը պետք է ասել նաև մարքսիզմի կուսիկների թարգմանիչների համար:

3. ՇԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏԸ

Հեղինակի իրավունքի սուբյեկտն ամենից առաջ հանդիսանում է այն անձը, վորի ստեղծագործության արդյունք է գրական, գեղարվեստական, գիտական յերկը: այդ աշխատության հեղինակը հանդիսանում է այդ իրավունքի սկզբնական տիրապետողը: Հեղինակի իրավահաջորդները (ժառանգները հրատարակիչը) սգորվում ին հեղինակի ամանցական իրավունքով, րնդ վորում, նրանց իրավունքը սահմանափակված է վորոշ ժամանակամիջոցով, վորի լրանալուց հետո այդ իրավունքը վերջնականապես դադարում է, մինչդեռ սկզբնական հեղինակի իրավունքը ցմահ է (մանրամասնորեն տես 4-րդ գլխում):

Հեղինակի իրավունքը կարող է պատկանել մի քանի հեղինակների վորպես յերկի ստեղծագործության համահեղինակներին: Այս դեպքում հեղինակի իրավունքը պատկանում է բոլոր

համահեղինակներին, անկախ նրանից, թե հավաքական յերկը կազմում է մի անբաժանելի ամբողջություն, թե բաղկացած է ինքնուրույն նշանակութուն ունեցող մասերից: Այս դեպքում համահեղինակների փոխհարաբերությունները վորոշվում են նրանց համաձայնությամբ: Համահեղինակների մեջ հատուկ համաձայնության բացակայության դեպքում, համաձայն ընդհանուր սեփականության իրավունքի կանոնների, յերկից ոգտվելու, յերկի վերաբերյալ կարգադրություններ անելու և նրանից շահ ստանալու իրավունքը հավասար չափով պատկանում է բոլոր համահեղինակներին: Հավաքական յերկի համահեղինակներից յուրաքանչյուրը կարող է հեղինակի իրավունք վայելել յերկի իր մասի վերաբերմամբ միայն այն դեպքում, յեթե այդ մասն ունի ինքնուրույն գիտական, գրական կամ գեղարվեստական նշանակություն, և յեթե համահեղինակների մեջ այլ համաձայնություն չի նախատեսված: Որինակ՝ հնարավոր է պատրաստել արձան, յերբ պատվանդանը պատրաստում է մի քանդակագործ, վորը ներկայացնում է ինքնուրույն գեղարվեստական արժեք, իսկ արձանի անդրին՝ մի ուրիշը և այլն: Մի քիչ բարդ է խընդիրը կինոժապավենի նկատմամբ: Կինոժապավենը հանդիսանում է բազմաթիվ անձանց՝ սցենարիստի, ռեժիսորի, ոպերատորի, դերասանների և ուրիշների կոլեկտիվ աշխատանքի ստեղծագործություն:

Վերոհիշյալ բոլոր անձինք համարվում են արդյոք կինեմատոգրաֆիկ յերկի համահեղինակներ և վորևե չափով նրանց պատկանում են արդյոք հեղինակի իրավունքներ՝ կինոժապավենի նկատմամբ: Թեպետ վերոհիշյալ անձանց նշանակությունը հատկապես ռեժիսորներին, բավականաչափ մեծ է կինեմատոգրաֆիկ յերկի ստեղծագործության մեջ, սակայն մեր որենքը վորպես հեղինակի իրավունքի սուբյեկտներ ճանաչում է նրանցից միայն յերկուսին՝ սցենարիստին և կինոժապավենը արտադրող՝ կինո արտադրական ձեռնարկությանը: Առաջին դեպքում սցենարիստն ստանում է կինոսցենարիայի հեղինակի իրավունք այն բոլոր հեռանքներով, վորպիսիք բլխում են այդ իրավունքից, իսկ կինո-ժապավենի հեղինակի իրավունքը մնում է այդ ժապավենն արտադրող կինո-արտադրական ձեռնարկությանը: Մնացյալները (ռեժիսորը, ոպերատորը, դերասանները և ուրիշները) կինո-ժապավենի նկարահանությանը մասնակցելու համար, կարող են վորևե պահանջ ներկայացնել միայն աշխատ

տանքային պայմանագրի հիման վրա և վոչ թե հեղինակի իրավունքի:

Հեղինակի իրավունքի սուբյեկտը վորոշելիս, նշանակու-
թյուն ունի հեղինակի քաղաքացիությունը և յերկի հրատա-
րակման տեղը:

Մեր որենքը առաջին հոգովածով ճանաչում և բոլոր հեղի-
նակների և նրանց իրավահաջորդների իրավունքը ԽՍՀՄ-ի
սահմաններում լույս տեսած, կամ ձեռագրի, եսկիզի կամ այլ
որչեկտիվ ձևով գտնվող յերկերի վերաբերմամբ, անկախ նրանից,
թե հեղինակը և նրա իրավահաջորդներն ինչ քաղաքացիության
են պատկանում: Հեղինակի իրավունքի այսպիսի լրիվ հավասա-
րություն իր յերկերի և ոտարյերկրյա քաղաքացիների միջև սահ-
մանված և վոչ բոլոր ոտարյերկրյա որենսդրություններով: Խոր-
հրդային քաղաքացի հեղինակը և նրա ժառանգները ոտար պե-
տության մեջ լույս տեսած, կամ ձեռագրի, եսկիզի կամ այլ որ-
չեկտիվ ձևով ոտար պետության տերիտորիայում գտնվող յեր-
կերի վերաբերմամբ ԽՍՀՄ-ի սահմաններում հեղինակի իրա-
վունքի պաշտպանություն են վայելում անկախ այն հանգա-
մանքից, թե այդ պետության և ԽՍՀՄ-ի միջև գոյություն ունի
համապատասխան համաձայնություն, թե՛ վոչ: Ինչ վերաբերում
և հեղինակի իրավահաջորդներին, նրանք, ըացի ժառանգներից,
վերոհիշյալ յերկերի վերաբերմամբ ԽՍՀՄ-ի տերիտորիայում հե-
ղինակի իրավունքի պաշտպանություն չեն վայելում: Արտա-
սահմանում լույս տեսած, կամ ձեռագրի, եսկիզի կամ այլ որչեկ-
տիվ ձևով արտասահմանում գտնվող յերկերի վերաբերմամբ, յե-
թե հեղինակը խորհրդային քաղաքացի չե, ապա նրա հեղինակի
իրավունքը մեզ մոտ ճանաչվում և միայն ԽՍՀՄ-ի և համապա-
տասխան պետության միջև հատուկ համաձայնություն գոյու-
թյուն ունենալու դեպքում և միայն այն համաձայնության սահ-
մաններում: Այդ կարգը համապատասխանում և ՀՍԽՀ-ի Քաղ.
Որենսդրքի կերարկման մասին վորոշման 8-րդ հոգովածին, վորի
համաձայն «ոտար պետությունների քաղաքացիների իրավունք-
ները, վորոնց հետ ԽՍՀՄ մտել և այս կամ այն համաձայնու-
թյան մեջ, կարգավորվում են այդ համաձայնություններով»:

Ինչպես տեսնում ենք, ոտարյերկրյա հեղինակների իրա-
վունքների պաշտպանությունը վորպես ընդհանուր կանոն, որեն-
քում չի սահմանված և այդ պաշտպանության ու նրա սահման-

ներթ հարցի լուծումը թողնվում և այս կամ այն պետության
հետ կնքված միջադրային համաձայնություններին:

Ոտարյերկրյա քաղաքացի հեղինակների իրավունքի պաշտ-
պանության գլխավոր հարցը, վորով նրանք ամենից ավելի յե-
շահագրգռված, դա նրանց յերկի թարգմանության վերաբերյալ
իրենց ունեցած հեղինակի իրավունքի հարցն և: Այս հարցում
կարող են վորոշ դեպքություններ առաջանալ, ջանի վոր հեղի-
նակի իրավունքի մեր որենքով թարգմանության իրավունքը չի
մանում հեղինակի իրավունքի կազմի մեջ, և ուրիշ յերկի թարգ-
մանությունը այլ լեզվով՝ հեղինակի իրավունքի խախտում չի
համարվում:

Այն հարցը, թե անգործունակ հեղինակները (18 տարեկա-
նից փոքր անձինք և հոգեկան հիվանդները) կարող են արդյոք
հեղինակի իրավունքի սուբյեկտներ լինել, — պետք և լուծվի դրա-
կան իմաստով, քանի վոր նրանք հանդիսանում են յերկի ստեղ-
ծագործողները, սակայն ընդհանուր քաղաքացիական որինքի
հիման վրա, նրանց հեղինակի իրավունքի պաշտպանությունը և
այդ իրավունքի տնորինությունը իրականացվում և նրանց հո-
գաբարձուների և խնամակալների կողմից (ՀՍԽՀ Քաղ. Որենսդր-
հոդ. 7—10): Տարորինակ կլինել որինակ՝ 6 տարեկան հասակում
ինքնուրույն յերաժշտական յերկ ստեղծող Մոցարտին իր ստեղ-
ծագործության վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի ոտարյեկա-
չճանաչելը, մանավանդ պրոլետարական դիկտատուրայի պայ-
մաններում, յերբ Խորհրդային իշխանությունը բոլոր միջոցնե-
րով ոժանդակում և խրախուսում և յերիտասարդության ինք-
նուրույն ստեղծագործությունը:

4. ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԾԱԳՈՒՄԸ, ԱՆՑՈՒՄԸ ՅԵՎ ԴԱԴԱՐՈՒՄԸ

Ինչպես ասացինք, հեղինակի իրավունքը՝ յերկի նկատմամբ
ճանաչվում և հենց յերկը ստեղծելու փաստի հիման վրա: Հեղի-
նակի իրավունքը ծագում և յերկը ստեղծելու մոմենտից, ան-
կախ նրանից, թե այդ յերկը կգտնվի հրապարակված թե չհրա-
պարակված վիճակում կամ ձեռագիր, եսկիզ կամ այլ որչեկտիվ
վիճակում:

Հեղինակի իրավունքի ճանաչման համար չի պահանջվում
վորեկ տամբագրություն կամ վորեկ ձևականություններ, կամ
թե հատուկ պրքցիտուրայի կատարում՝ հեղինակի կողմից: Յեր-

զի հեղինակները և նրանց ժառանգները կարող են առմարագրել
Հրապարակումում իրենց յերկի լույս տեսնելու, կամ առաջին
հրապարակային կատարման, կամ առաջին հրապարակային ցու-
ցադրման ժամանակը: Տոմարագրման սերտումը շահագրգռված
անձանց չի զրկում յերկի հրատարակութեան ժամանակը այլ յե-
ղանակներով ապացուցելու իրավունքից:

Յերկի տոմարագրումը արգելք չի հանդիսանում յերբորդ
անձանց համար՝ տոմարագրված յերկի վերաբերմամբ հեղինակի
իրավունքի մասին վեճ հարուցելու, վորպիսի հարցը պետք է
լուծու՞մ ստանա դատական կարգով:

Հրատարակված յերկի վրա հեղինակի անվան նշանակումը
արդեն հանդիսանում է ապացույց, վոր այդ յերկը պատկանում
է այն անձին, վորը իրեն հայտարարում է այդ յերկի հեղինա-
կը, սակայն այդ փաստը չի կարող ծառայել վորպես անվիճելի
ապացույց և չի բացառում հեղինակի իրավունքի, ինչպես նաև
յերկի վրա ցույց տրված անձի իրավունքի դեմ առարկելու հնա-
րավորութիւնը: Այս դեպքում առարկող անձը պետք է դատա-
կան կարգով ապացուցի իր՝ հեղինակի իրավունքը:

Հեղինակը իր իրավունքը ամբողջովին կամ մասամբ կարող
է դիջել մի ուրիշին՝ հրատարակչական պայմանագրով (մի կամ
մի քանի հրատարակութեան համար), բնականաբարման պայմա-
նագրով (մի կամ մի քանի ներկայացուցիչների համար), իսկ գե-
ղարվեստական յերկերի նկատմամբ վորոշ գեղարվեստական ձևով
կամ վորոշ յեղանակով վերաբրտագրելու պայմանագրով:

Հեղինակի իրավունքը բացի ոտարման կարգով ուրիշին
անցնելուց, կարող է նաև ժառանգութեան և կտակի կարգով
անցնել ժառանգներին, բայց ժառանգները և հեղինակի իրա-
վունք ձեռք բերողները այդ իրավունքից կարող են ռզալել վո-
րոշ ժամանակի ընթացքում, վորը օրենքով սահմանված է հեղի-
նակի իրավունքի տեղութեան համար:

Յ. Հրատարակչական պայմանագիր

Հեղինակի իրավունքը սահմանվում է հրատարակչան պայ-
մանագրի կնքման ձևով: Համաձայն հեղինակի իրավունքի կա-
նոնադրութեան 16-րդ հոդվածի, հեղինակի իրավունքի ոտար-
ման վերաբերյալ պայմանագրերը պետք է կնքվի գրավոր ձևով:
Այդ պայմանագրի նոտարական վավերացումը չի պահանջվում:
Նույն հոդվածի ծանոթութեան համաձայն՝ պայմանագրի

գրավոր ձևը պարտադիր չէ այն պայմանագրերի համար, վո-
րոնք կնքվում են պարբերական հրատարակութեաններում և
հանրագիտական բոտարաններում տպվելիք յերկերի վերաբեր-
մամբ՝ հեղինակի իրավունքը ոտարելու դեպքում: Այս դեպքում
թեև գրավոր պայմանագրի կնքումը պարտադիր չէ, սակայն
կողմերը բանավոր համաձայնութեան այս կամ այն կետի առ-
թիվ հետագա վեճերի հնարավորութեանը նկատի ունենալով,
կարող են գրավոր պայմանագրի կնքել: Հանրագիտական բա-
ռարանների համար պայմանագրի գրավոր ձևի պահանջումը
պետք է համարել ավելի նպատակահարմար: Այն դեպքում, յերբ
հեղինակի իրավունքի ոտարման համար պահանջվում է պայմա-
նագրի պարտադիր գրավոր ձևը, այդ ձևի չպահպանելը հիմք չի
ծառայում հրատարակչական պայմանագրին անվավեր ճանաչե-
լու համար, այլ միայն զրկում է կողմերին՝ ի հաստատութեան
պայմանագրի, վկաների ցուցմունքների վրա հիմնվելու իրա-
վունքից, սակայն նրան չի զրկում գրավոր ապացույցների բե-
րելու իրավունքից (գրութեաններ, նամակներ և այլն):

Մի քանի խոսք նաև հրատարակչական պայմանագրի բո-
վանդակութեան մասին:

Մեր օրենքի 17-րդ հոդվածը տեղիս է հրատարակչական
պայմանագրի հետևյալ բնորոշումը՝ «Հրատարակչան պայմանա-
գիր է համարվում այն պայմանագիրը, վորի գորութեամբ հեղի-
նակը վորոշ ժամանակով դիջում է օրյակտիվ ձև ստացած իր
յերկը հրատարակելու և տարածելու բացառիկ իրավունքը, իսկ
հրատարակիչը պարտավորվում է հիշյալ յերկը լույս ընծայել իր
միջոցներով և ձեռք առնել իրենից կախված միջոցներն տյն
տարածելու համար: Թույլ է տրվում հրատարակչական պայմա-
նագրի կնքել այնպիսի յերկերի վերաբերմամբ, վորոնք պայմա-
նագրի կնքելու պահին դեռ օրյակտիվ ձև չեն ստացել (գրական
պատվերներ):»

Այն հեղինակը, վորը հրատարակչական պայմանագրով դի-
ջել է հեղինակի իրավունքը, նույն ժամանակամիջոցում իրա-
վունք չունի այդ իրավունքը դիջելու այլ անձանց: Հեղինակի
կողմից հրատարակչական իրավունքը յերկու կամ ավելի հրա-
տարակչութեանների դիջելու դեպքում, համաձայն ՀՍՖՀ Դադ.
Որ. 120-րդ հոդվածի իմաստի, հրատարակչութեան իրավունքը
համարվում է դիջված այն հրատարակչութեան, վորը առաջինն
է պայմանագիր կնքել: Մի դեպքում հեղինակը չի զրկված իր՝

Հրատարակչական պայմանագրի մասին խոսելիս անհրա-
ժեշտ է կանգ առնել նաև այդ պայմանագրի և յերկի հրատա-
րակութեան ժամանակամիջոցի հարցերի վրա: Համաձայն հեղի-
նակի իրավունքի կանոնադրութեան 19-րդ հոդվածի՝ հրատա-
րակչական պայմանագիրը կարող է կնքվել 4 տարուց վու ալե-
լի ժամանակով: Այդ ժամանակը հաշվվում է հրատարակչական
պայմանագիրը կնքելու կամ ձևագիրն ընդունելու օրից, յեթե
այդ ավելի ուշ է տեղի ունեցել, կամ ընդունման համար սահման-
վող ժամանակամիջոցները լրանալու օրից, յեթե ձևագիրն ըն-
դունվելու յե պայմանավորված ժամանակից ուշ, իսկ յեթե յեր-
կը բաղկացած է յերկու կամ ավելի հատորներից, այդ դեպքում
ժամանակամիջոցը հաշվվում է վերջին հատորի ձևագիրը հրա-
տարակութեանը հասնելու օրից:

Հրատարակչության պայմանագրի հիշված 4 տարվա ժամա-
նակամիջոցը չի տարածվում յերաժշտական, յերաժշտական-դրա-
մատիկական գործերի, կերպարվեստի, ինչպես նաև լուսանկար-
չական ու համանման արտագրութունների հրատարակչության
մասին կնքվող պայմանագրերի վրա: Ինչ վերաբերում է սահ-
մանված ժամանակամիջոցին, վորի ընթացքում հրատարակչու-
թյունը պարտավոր է յերկը լույս ընծայել, ապա համաձայն հե-
ղինակի իրավունքի օրենքի 22-րդ հոդվածի՝ հրատարակիչը պար-
տաւոր է յերկը լույս ընծայել պայմանագրով վորոշված ժամա-
նակամիջոցում, վորը չի կարող համենայն դեպս ավելի լինել՝

ա) պարբերական հրատարակչությունների, ինչպես նաև
մինչև 5 տպագրական թերթի ծավալով գրքերի համար,— 6 ամ-
սից:

բ) մինչև 10 տպագրական թերթի ծավալով այլ գրական
յերկերի համար— 1 տարուց:

գ) վերոհիշյալ կետերի տակ չընկնող այլ գրական յերկերի
համար— 2 տարուց:

Այդ ժամանակամիջոցները հաշվվում են հրատարակչական
պայմանագիրը կնքելու կամ ձևագիրն ընդունելու օրից, յեթե
այդ ավելի ուշ է տեղի ունեցել:

Անհրաժեշտ է այստեղ խոսել նաև այն հարցի մասին, թե
հրատարակիչը և տեսարանային ձեռնարկությունը իրավունք
ունեն հեղինակի յերկի մեջ փոփոխություններ մտցնելու առանց
նրա համաձայնութեան, թե վոչ: Համաձայն հեղինակի իրավուն-
քի հիմունքների 18-րդ հոդվածի իմաստի, հեղինակի կենդանու-

թյան ժամանակ հրատարակիչը և տեսարանային ձեռնարկու-
թյունը իրավունք չունեն յերկնց հայեցողութեամբ վորեւէ ջրա-
ցում, կրճատում և առհասարակ փոփոխություն մտցնել ինչպե-
ս յերկի, նույնպես և յերկի վերնագրի ու նրա վրա նշանակած հե-
ղինակի անվան մեջ, առանց հեղինակի համաձայնությունն ստա-
նալու հեղինակի կենդանութեան ժամանակ, առանց նրա իրա-
վունքն ստանալու, հրատարակիչը իրավունք չունի նույնպե-
ս նրա յերկին իլլուստրացիաներ կցելու:

Ինչպես տեսնում ենք հեղինակի յերկը նրա կենդանութեան
ժամանակ օրենքով պաշտպանվում է վորեւէ փոփոխութեան յեն-
թարկվելուց:

Ինչպես է վորոշվում այս հարցը հեղինակի մահից հետո:
Այս հարցի պատասխանը տալիս է ՄՍԽ-ի հեղինակի իրավունքի
օրենքի 27-րդ հոդվածը, ըստ վորի հեղինակի մահից հետո հրա-
տարակիչն իրավունք ունի յի հայեցողութեամբ վորեւէ փոփո-
խություն մտցնել յերկի մեջ, առանց հեղինակի ժառանգների
համաձայնութեան: Փոխփոխություններ մտցնելու վերաբերյալ ժա-
ռանգների համաձայնությունը չստանալու դեպքում հրատարակիչը
այդ իրավունքը կարող է ստանալ Լուսժողովոստից:

Յնթե հրատարակչության ընդգրկում յերկը պաշտպան-
վում է փոփոխությունների յենթարկվելուց, ինչպես հեղինակի
կենդանութեան ժամանակ, նույնպես և նրա մահից հետո, ապա
քննակատարման յերկերի ընդգրկումում այդ պաշտպանությու-
նը կարող է տեղի ունենալ միայն հեղինակի կենդանութեան ժա-
մանակ: Այդ յերկում է նրանից, վոր հեղինակի իրավունքի
27-րդ հոդվածը, վորը խոսում է հեղինակի մահից հետո յերկը
փոփոխութեան յենթարկվելուց պաշտպանելու մասին, հիշատա-
կում է միայն հրատարակչին և վոչ մի խոսք չի տաւած տեսա-
րանային ձեռնարկութեան մասին, այնինչ հեղինակի իրավունքի
հիմունքների 18-րդ հոդվածը հեղինակի կենդանութեան ժամա-
նակ պաշտպանում է յերկը ինչպեւ հրատարակչի, նույնպեւ և
տեսարանային ձեռնարկութեան կողմից փոփոխությունների յեն-
թարկվելուց: Այս յերկու հոդվածների համեմատութեանից և վեր-
ջումումից պետք է գալ այն յիզրակացութեան, վոր հեղինակի
մահից հետո, տեսարանային ձեռնարկութեանը իրավունք ունի
քննակատարման յերկերի մեջ փոփոխություններ մտցնելու առանց
հեղինակի ժառանգների համաձայնութեան:

Բ. Բեմականատարման պայմանագիր

Հեղինակի իրավունքի մասնակի ոտարման ձևերից մեկը հանդիսանում է բեմականատարման պայմանագիրը: Համաձայն մեք որենքի, բեմականատարման պայմանագիր է կոչվում այն պայմանագիրը, վորի գորությամբ հեղինակն իր յերկի հրապարակային կատարման իրավունքը զիջում է, իսկ բեմականատարողը (տեսարանային ձեռնարկութունը) պարտավորվում է իրագործել նրա բեմականատարումը (հրապարակային կատարումը) վորոշված ժամանակամիջոցում:

Բեմականատարման պայմանագիրն իհարկե, յերկի հրատարակության իրավունք չի տալիս, ինչպես և հրատարակչական պայմանագիրը չի տալիս յերկի հրապարակային կատարման իրաւունք: Բեմականատարման պայմանագիրը, թատրոնի զիրեկցիային հետ, մեծ մասամբ կնքվում է վոչ թե հեղինակի (չնայած նա զրկված չէ այդ իրավունքից), այլ նրա շահերը ներկայացնող կազմակերպության կողմից: Մեզ մոտ այդ կազմակերպությունը հանդիսանում է Հայաստանի հեղինակների իրավունքներէ պաշտպանության վարչութիւնը (Հայգրամկոմը): Յերկու դեպքումն էլ բեմականատարման պայմանագրի առարկան հանդիսանում է հեղինակի կողմից իր յերկերի հրապարակային կատարման բացառիկ իրավունքի հանձնումը թատրոնի զիրեկցիային: Բեմականատարման պայմանագիրը կարող է տեղի ունենալ միայն այն չհրատարակված յերկերի նկատմամբ, յերբ նրանց հրապարակային կատարման բացառիկ իրավունքը պաշտպանում է հեղինակին: Որենքի 29-րդ հոդվածը, զրական պատվերի համանմանությամբ, թույլ է տալիս բեմադրական պատվերի պայմանագրի կնքումը, այսինքն բեմականատարման պայմանագիր կնքել այնպիսի յերկի վերաբերմամբ, վորը պայմանագիր կնքելու պահին դեռ որչեկտիվ ձև չի ստացել:

Բեմականատարման պայմանագրի մեջ պետք է ճշտորեն վորոշված լինեն ոտարվող իրավունքից ոգտվելու բնութիւնը, ծավալը և պայմանները, մասնավորապես այդ իրավունքից ոգտվելու տերրիտորիայի սահմանները, պայմանագրի ժամանակամիջոցը, առաջին հրապարակային կատարման իրագործման ժամանակամիջոցը, հեղինակի վարձատրության չափը և հրապարակային կատարումների (ներկայացումների, հասերգների) թիվը:

Հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ որենքը սահմանում է

նաև բեմականատարման պայմանագրի հետեյալ յերեք պարտադիր պայմանները: Առաջին՝ բեմականատարման պայմանագիրը պետք է կնքված լինի յերեք տարուց վոչ ավելի ժամանակով՝ հաշված յերկի առաջին հրապարակային կատարման որից: Յերկորդ՝ տեոարանային ձեռնարկութունը պարտավոր է յերաժշտական-դրամատիկական (ոպերաներ, ոպերատորներ), խորեոգրաֆիկ յերկերի բեմականատարումը իրագործել յերկու տարուց վոչ ուշ՝ հաշված հիշված յերկերի ձեռագիրը հեղինակի կողմից հանձնվելու որից, իսկ մնացած բոլոր յերկերի նկատմամբ, մասնավորապես դրամաների՝ մի տարուց վոչ ուշ: Վերջապես, յերրորդ պայմանը կայանում է նրանում, վոր մեկ բեմականատարման պայմանագրով թույլ է տրվում յերկի հրապարակային կատարումը իրականացնել միայն մեկ քաղաքի սահմաններում և 150 անգամից վոչ ավելի: Չհրատարակված յերկի բեմականատարման մասին մի տեսարանային ձեռնարկության հետ կնքված պայմանագիրը հեղինակին չի զրկում մի այլ տեսարանային ձեռնարկության հետ նույն յերկի բեմականատարման պայմանագրի կնքելու իրավունքից, յեթե բեմականատարումը իրականացվելու յե տարբեր քաղաքներում:

Բեմականատարման պայմանագրի՝ տերրիտորիայի կանոնից որենքը թույլ է տալիս բացառութիւն կատարել բանվորական և կարմիր բանակային ակումբների ոգտին այն իմաստով, վոր հեղինակն իր յերկի բեմականատարման իրավունքը կարող է հանձնել այդ ակումբներին, թեկուզ նույն այն քաղաքում, վորտեղ բեմադրումը հեղինակի կողմից արդեն հանձնված է տեսարանային ձեռնարկություններին, սակայն այդ ակումբներում (բանվորական, կարմիր բանակային) չհրատարակված յերկերի բեմադրումը կարող է կատարվել միայն հեղինակի հետ կնքված բեմականատարման պայմանագրի հիման վրա: Բեմականատարման պայմանագիր կնքելիս, կողմերը սահմանում են հեղինակի հոնարարի չափը, վորը չի կարող պակաս լինել այն նորմաներից, վորոնք սահմանված են որենքով:

Յեթե բեմադրութիւնը և հրապարակային կատարումը չի իրականացվում բեմականատարման պայմանագրով կամ որենքով սահմանված ժամանակամիջոցում, այդ դեպքում հեղինակի հայտարարության համաձայն պայմանագիրը դադարում է և տեսարանային ձեռնարկությունը պարտավոր է հեղինակին վճարել պայմանավորված ամբողջ հոնարարը:

Առանձնապես անհրաժեշտ ենք համարում խոսել կինո-սցե-

նարխաների բեմակատարման պայմանագրի մասին: Վերևում ա-
սացինք, վոր տեսարանային ձեռնարկութիւնները պարտաւոր են
յերաթշտական-դրամատիկական և խորհողրաֆիկ յերկերի բե-
մադրումը իրականացնել յերկու տարուց վոչ ուշ, իսկ բոլոր
ձաջած յերկերին՝ մեկ տարուց վոչ ուշ, հաշված յերկերի ձե-
ռագիրը հեղինակի կողմից հանձնելու որից: Այս ընդհանուր կա-
նոնից բացառութիւն և կատարվում կինո-սցենարիաների հա-
մար: Սցենարիան ձեռք բերողը պարտաւոր չի նկարը ցուցա-
դրելու, յիժի պայմանագրում հակառակը չի նախատեսված: Այս
քղիւնում և հեղինակի իրավունքի որեւքի 36 րդ հոդվածից, վոր-
տեղ ասված է՝ «Սցենարիան ձեռք բերողը պարտաւոր չի նկա-
րը ցուցադրելու, յիժի պայմանագրով հակառակը չի վորոշված»:

Կինո-սցենարիաների նկատմամբ յեղած այսպիսի բացա-
ռութիւնը բացատրվում և նրանով, վոր մեզ մոտ կինո-սցենա-
րիաները մեծ մասամբ ձեռք են բերվում կինո-կադմակերպու-
թիւնների կողմից՝ սցենարիստների աշխատանքը խրախուսելու
համար, չնայած նրան, վոր այդ սցենարիաներից շատերը չեն
կարող բզտադործվել կինո-ժապաւենների վերածելու համար:

Ահհրաժեշտ և հատկապես հաշվի առնել այն հանգամանքը,
վոր յուրաքանչյուր կինո-սցենարիայի ցուցադրման հետ կապ-
ված են խոշոր ծախսեր, բայց այդ կանոնը չի բացասում, վոր
պայմանագրի կարգով նախատեսվել կինո-կադմակերպութիւն
պարտաւորութիւնը՝ ցուցադրել կինո-սցենարիան: Այդ դեպ-
քում, իժի կինեմատողրաֆիկ յերկի ցուցադրումը չսկսվի պայ-
մանագրով վորոշված ժամանակի ընթացքում, ապա հեղինակի
միակողմ գիմոսի հիման վրա պայմանագիրը լուծվում և, իսկ
հեղինակն իրավունք ունի ստանալու պայմանավորված միանվագ
վարձատրութիւնը: Կինեմատողրաֆիկ յերկերի համար բեմակա-
տարման պայմանագիրը չի սահմանափակված ժամանակամիջո-
ցով:

Հրապարակված, թեկուզ և մի անգամ հրապարակորեն կա-
տարված յերկերի նկատմամբ հեղինակի իրավունքները մի քիչ
սահմանափակված են: Համաձայն ԽՍՀՄ 1928 թ. մայիսի 16-ի
հեղինակի իրավունքների հիմունքների 8-րդ հոդվածի, չհրապա-
րակված, թեկուզ մի անգամ հրապարակորեն կատարված բեմա-
կատարման յերկերի (յերաթշտական, դրամատիկական և այլն)
նկատմամբ, իրավունք և վերապահվում համապատասխան հան-
քաւլութիւնների Լուսավորութիւնի Ժողովրդական Կոմիտե-

բիւրոներին՝ թույլ տրել այդ յերկերի հրապարակային կա-
տարումը առանց հեղինակի համաձայնութիւնի, վճարելով հեղինա-
կին հոնարար դաշնակից հանրապետութիւնների որեւորու-
թիւնը սահմանված կարգով:

Հեղինակի իրավունքի հիմունքների 8 րդ հոդվածի հիման
վրա, ՀՍԽՂ-ի Լուստողկոմատը 1933 թ. սեպտեմբերի 28-ին հրա-
տարակել և մի վորոշում, վորը կարգաւորում և չհրապարակված,
բայց մի անգամ հրապարակորեն կատարված, յերկերի բեմակա-
տարման հարցը: Այդ վորոշումը նախատեսված և հետեյալ կարգը

ա) յիժի չհրապարակված պիւսը հանդիսանում և վոչ թե
ինքնուրույն, այլ թարգմանութիւն հայերեն լեզվով, այդ գեպ-
քում նրա հրապարակային կատարումը ԽՍՀՄ-ի բոլոր հայկա-
կան թատրոններում ազատ և, առանց թարգմանչի հատուկ
թույլտվութիւնի, առաջին բեմադրութիւնից հետո, վճարելով
թարգմանչին հոնարար ՀՍԽՂ-ի Լուստողկոմատի կանոնների կամ
համապատասխան հանրապետութիւններում դրոյութիւն ունե-
ցող սահմանված նորմաների:

բ) յիժի չհրապարակված պիւսը գրված և հայերեն և հանդի-
սանում և ինքնուրույն ստեղծագործութիւն, ապա նրա բեմա-
դրումը հայկական թատրոններում ամբողջ միութան մեջ ազատ և,
առանց հեղինակի թույլտվութիւնի, յիժի առաջին բեմադրութիւն-
նից հետո անցել և մի տարի՝ շրջանային թատրոնների համար և
յերկու տարի՝ միութան մայրաքաղաքների թատրոնների համար:
Հեղինակը ինչպես առաջին, նույնպես և յերկրորդ դեպքում ստա-
նում և հեղինակի հոնարարը՝ դաշնակից հանրապետութիւններ
լուստողկոմատների սահմանում կայուն նորմաներով:

Այստեղ, մի կողմից նկատվում և Լուստողկոմատի հոգատա-
րութիւնը՝ ավելի արտոնյալ պայմաններ ստեղծել շրջանային
թատրոնների համար, վորոնք նյութապես բավականաչափ թույլ
են՝ ինքնուրույն նոր պիւսներ ձեռք բերելու տեսակետից, իսկ
մյուս կողմից՝ ՀՍԽՂ-ի սահմաններից դուրս գտնվող հայկական
թատրոնների համար ավելի արտոնյալ պայմաններ ստեղծելու
ցանկութիւնը: Դրանով հենց ավելի նպաստավոր պայմաններ
են ստեղծվում ՀՍԽՂ սահմաններից դուրս գտնվող և ազգային
փոքրամասնութիւն նեկայացնող հայ շրջատարութիւն կուլ-
տուրական պահանջների լայն սպասարկման համար մի կողմից և
ամբացվում և ԽՍՀՄ-ի ազգութիւնների միջև կայտուրական դա-
շինքը՝ մյուս կողմից:

Այստեղ կարող եմ միայն առաջանալ զուտ իրավաբանական հարց, այն է՝ կարող եմ արդյոք մեր Լուսժողովմատի սահմանած վերոհիշյալ կարգը պարտադիր համարվել նաև մյուս դաշնակից հանրապետությունների համար, քանի վոր ԽՍՀՄ-ի 1928 թ. մայիսի 16-ի՝ հեղինակի իրավունքի հիմունքների 8-րդ հոդվածը չհրատարակված, սակայն մի անգամ հապարակորեն կատարված, յերկերի բնագրման թույլատվության իրավունքը վերապահում եմ այն հանրապետության Լուսժողովմատին, վորտեղ պետք ե կատարվի այդ բնագրությունը:

Մինչ այժմ մենք խոսեցինք միայն չհրատարակված բնագրության յերկերի և նրանց բնագրումը կարգավորող կանոնների մասին:

Ինչ վերաբերում ե հրատարակված յերկերին (ոպերա, դրամա և այլն), ապա նրանց հրապարակային կատարման համար չի պահանջվում բնակատարման պայմանագրի կնքում և հեղինակը իրավունք ունի արգելելու նրանց հրապարակային կատարումը, բայց իրավունք ունի ստանալու հեղինակի հոնարար՝ ՀՄԽՀ-ի Լուսժողովմատի կողմից սահմանված նորմաներով:

Մնում ե մեզ մի քանի խոսք ասել նաև բնակատարման յերկերի բնագրության համար հեղինակին վճարվելիք հոնարարի չափի մասին:

Չհրապարակված և չցուցադրված բնակատարման յերկերի հեղինակի հոնարարի չափը վորոշվում ե հեղինակի և տեսարանային ձևանարկության միջև կնքված պայմանագրով, սակայն այդ չափը չի կարող պակաս լինել հեղինակի հոնարարի այն նորմաներից, վորոնք սահմանվում են հրատարակված յերկերի հրապարակային ցուցադրման համար վորոշված դրույքներով:

Մնացյալ բոլոր դեպքերում բնագրության համար հեղինակի ստանալիք հոնարարի չափը վորոշվում ե ՀՄԽՀ Լուսժողովմատի 1934 թվի մայիսի 1-ի վորոշումը սահմանված կայուն դրույքներով, վորոնք կիրարկության մեջ են դրված 1934 թ. մայիսի 1-ից:

Համաձայն այդ վորոշման 1-ին հոդվածի, կայուն դրույքները պարտադիր են հետևյալ յերկերի բնակատարման համար՝ գրական, դրամատիկական, յերաժշտական, յերաժշտական-դրամատիկական, կինեմատոգրաֆիկական, մնջախաղային, խորիո-դրաֆիկ և այլ տեսակի ստեղծագործությունների, յեթե այդ պիսինքը կատարվում են հրապարակորեն:

Բնակատարման յերկի բնագրության համար հոնարարը գանձվում ե ՀՄԽՀ-ի տերրիտորիայում գտնվող բոլոր պետական, կուսակցական, դինվորական, արհեստակցական, կոոպերատիվ, հասարակական և մասնավոր տեսարանային կազմակերպություններից և ձեռնարկություններից, յեթե տեսարանային ձեռնարկությունը սահմանել ե մուտքի վճար, կամ կատարողները ստանում են վարձատրություն կամ աշխատավարձ: Այս ընդհանուր կանոնից բացառություն ե կատարուվում կուլտուր-լուսավորական բնույթի հիմնարկների համար՝ հաճախորդներից վճար չգանձելու պայմանով:

Բնակատարման յերկի հիմնական տեսակի համար, այն է՝ ինքնուրույն դրամատիկ յերկերի համար, կամ թարգմանական դրամատիկ յերկերի համար, յեթե բնագրի հեղինակը ԽՍՀՄ-ի քաղաքացի յե—2,5%՝ յուրաքանչյուր գործողության համար, ներկայացման փաստական մուտքից: Լուսժողովմատի վորոշման մեջ թեև չի նշված, սակայն հիշատակված դրույքը պետք ե կիրառվի նաև ոտարյերկերյա հեղինակների բնակատարման յերկերի բնագրության համար, յեթե այդ յերկերը լույս են տեսել ԽՍՀՄ-ի տերրիտորիայում, քանի վոր ԽՍՀՄ-ի հեղինակի իրավունքի հիմունքների 1-ին հոդվածի համաձայն, առկա հեղինակի քաղաքացիությունից, ճանաչվում ե հեղինակի իրավունքը ԽՍՀՄ տերրիտորիայում լույս տեսած յերկերի վրա:

Թարգմանական դրամատիկ յերկերի համար, յեթե թարգմանված յերկի բնագրի հեղինակը ԽՍՀՄ-ի քաղաքացի չի՝ 1,4%: Բնակատարման յերկերի մյուս տեսակների, այն է՝ յերաժշտական դրամատիկ յերկերի (ոպերա, յերաժշտական կոմիդիա, բալետ, մնջախաղ, խորեոգրաֆիա) համար սահմանված ե դրույք՝ ինքնուրույն յերկերի համար 3%՝, թարգմանական յերկերի համար 2,5%՝, յեթե բնագրի հեղինակը ԽՍՀՄ-ի քաղաքացի յե և 1,5%՝, յեթե հեղինակը ոտարյերկերացի յե: ԽՍՀՄ-ի տերրիտորիայում լույս տեսած ոտարյերկերյա հեղինակների յերաժշտական-դրամատիկ յերկերի վերաբերմամբ մեր դիտողությունը մնում ե իր ուժի մեջ, վորը ասացինք դրամայի նկատմամբ, այսինքն հեղինակին տրվում ե վարձատրություն 3%՝-ի չափով, իսկ թարգմանական յերկերի համար 2,5%՝: Այդ դրույքները սահմանված են մուտքի վճար գանձող տեսարանային ձեռնարկությունների համար: Այստեղ մենք կանգ առանք բնակատարման յերկերի բնագրության համար գանձվող հոնարարի միայն մի քանի

դրույքների վրա: Բեռնակատարւան մնացյալ յերկրի մասին ընթերցողը ավայրեք կգտնի Լուսժողկոմատի վորոշման մէջ: Լուսժողկոմատի վորոշումը կազմված է շատ մանրամասն և մինչ այժմ Հայդրամկոմի և տեսարանային ձեռնարկութունների միջև յեղած բոլոր վիճելի հարցերը այդ վորոշմամբ իրենց լրիվ լուծումը ստացել են: Ահրջում հարկավոր է միայն ավելացնել, վոր յերկրի բնութագրական կատարման համար հեղինակի հոնարար գաւն ձուռ է Հայդրամկոմը, վորն իր հերթին հանդիսանում է ԽՍՀՄ-ի կազմի մէջ մտնող հանրապետութւնների ներկայացուցչութւնը: Թյուներ ՀՄԽ-ում: Յեթե հեղինակները Հայդրամկոմի անդամ չեն, այդ դէպքում վճարները արվում են անմիջապէս հեղինակին:

Գ. Ժ ա ո ա Ե գ ու մ ր

Ինչպէս ամեն մի ստացվածքային իրավունք, նույնպէս և հեղինակի իրավունքը կարող է ըստ որինի և ըստ կտակի ժառանգութւն կարգով անցնել հեղինակի ժառանգներին: Հեղինակի մահից հետո հեղինակի իրավունքը անցնում է նրա ժառանգներին 15 տարի ժամանակով, հաշվելով այդ ժամանակամիջոցը հեղինակի մահվան տարվա հունվարի 1-ից: Այս ընդհանուր կանոնից բացառութւն է կատարվում հետևյալ յերկերի համար՝ խորեոգրաֆիկ գործերի, կինեմատոգրաֆիկ, սցենարիաների և կինոֆիլմերի, լուսանկարչական և համանման յեղանակներով ստացվող այլ գործերի վերաբերմամբ:

Հեղինակի իրավունքը թված յերկերի նկատմամբ ժառանգներին անցնում է միայն այնքան ժամանակով, վորը հավասար է որեւոր սահմանված ժամանակամիջոցի՝ (12 և 13 հոդ.) հեղինակի մահվան մոմենտին չլրացած մնացորդին: Պարզ լինելու համար բերելք մի քանակ: Համաձայն որենքի 11-րդ հոդվածի խորեոգրաֆիկ յերկերի, կինեմատոգրաֆիկ-սցենարիանի ի և կինոֆիլմերի վերաբերյալ հեղինակի իրավունքից սպաւելու ժամանակամիջոցը սահմանված է հեղինակի համար 10 տարի: Յեթե թված յերկերի հեղինակներէց մեկի յերկ լույս է ստեղծ 1932 թվին, իսկ հեղինակը մահացել է 1935 թվին, ապա այդ դէպքում հեղինակի ժառանգները սպաւելում են հեղինակի իրավունքից 7 տարվա ընթացքում, այսինքն՝ մինչև 1942 թիւը քանի վեր հեղինակի իր համար սահմանված է հեղինակի իրավունքից սպաւելու 10 տարվա ժամանակամիջոց: Հեղինակի ժառանգելի իրավունքը ունի չափ սահմանված 15 հետևյալ արտոնք

թյունները՝ հեղինակի ժառանգներին անցնող հեղինակի իրավունքի զրամական գնահատութւնը չի հարկադրվում ժառանգական տուրքով, վորպիսին կատարվում է վորոշ գումարից բարձր ամեն տեսակի այլ գույք ժառանգներին անցնելիս:

Անհրաժեշտ է մի քանի խոսք ասել հեղինակի ժառանգներին մասին, այսինքն որենքով հւմ կարելի հաշվել հեղինակի ժառանգը:

Ըստ որենքի և ըստ կտակի ժառանգութւն կոչվող անձանց շրջանակի մասին հեղինակի իրավունքում վոչ մի հիշատակում չկա: Այստեղ կիրառվում է ՀՄԽ-ի Քաղ. Որենսգրքի 418 հոդվածով սահմանված ընդհանուր կանոնը, Համաձայն Քաղ. Որ. 418 հոդվածի մեկնողի ժառանգներ հաշվվում են՝ զավակները, թոռները, ծոռները, վորդեգրվածները (իրենց յերեխաներով, թոռներով և ծոռներով), մեկնողից հետո կենդանի մնացած ամուսինը, այլ և այն անաշխատունակ և չբավոր անձինք, վորոնց մեկնողն իր ծախքով պահել և իր մահից առաջ տունվաղն միտաբի: Պարտադիր չէ, վորպեսզի ժառանգների այս վերջին կատեգորիան (անաշխատունակ և չբավոր անձինք) մեկնողի հետ ազգակցական կապ ունենան: Հակառակ բուրժուական յերկերների որենսդրութւնների, մեր ժառանգական իրավունքը հավասարեցրեց ժառանգներին այսպիս կոչված արտաամուսնական գավակներին:

Ժառանգ կարող են լինել ժառանգատուի մահվան պահին կենդանի յեղող երը, այլև նրա կենդանութւն ժամանակ հղիացված և նրա ծանվանից հետո ծնված զավակները:

Յեթե ժառանգատուն ի դեպ իր մահվան կտակ չի կատարել, տյդ դեպքում ժառանգական գույքը հավասար բաժիններով անցնում է Քաղ. Որենսգրքի 418 հոդվածում մատնանշված բոլոր ժառանգներին, բայց ժառանգատուն իր կենդանութւն ժամանակ կարող է ի դեպ իր մահվան կտակ անել: Այդ դեպքում ժառանգական գույքն անցնում է այն անձանց, վորոնց ոգտին կատարված է կտակը: Գույքը կարելի յե կտակել Քաղ. Որ. 418 հոդվածում թված որինական ժառանգներէց մեկի կամ մի քանիսի ոգտին, ինչպէս և պետութւն, պետական հիմնարկների և ձեռնարկութւնների, կուսակցական և արհեստակցական կադմակերպութւնների, տոմարագրված հասարակական և կոոպերատիվ կազմակերպութւնների ոգտին: Կտակը պետք է վավերացված լինի նոտարական կարգով, հակառակ պարագայում

Հանաչվի անվավեր: Մեր նկարագրած ժառանգութեան ընդհանուր կանոնը համապատասխան կերպովում է նաև հեղինակի իրավունքը՝ ինչպես ըստ որին, նույնպես և ըստ կտակի, ժառանգներին անցնելու: Յեթե հեղինակի կենդանութեան ժամանակ յերկր լույս չի ընծայվել, այսինքն այն դեպքում, յեթե հեղինակի մահից հետո մնացել է ձեռագիր, ապա այդ դեպքում չհրապարակված նման յիշկի հեղինակի իրավունքը նույնպես անցնում է ժառանգներին վերոհիշյալ կարգով:

Գ. Հեղինակի իրավունքի ժամանակամիջոցը

Հեղինակների համար ամենաեղևական հարցը հանդիսանում է հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոցի խնդիրը: ԽՍՀՄ 1925 թվի հեղինակի իրավունքի հիմունքները, յերկրի ավելի շատ տարածված տեսակների նկատմամբ, սահմանափակում էր հեղինակի իրավունքի տևողութեանը 25 տարի ժամանակամիջոցով՝ հաշվված յերկր լույս տեսնելու օրից: ԽՍՀՄ-ի 28 թվի մայիսի 16-ի՝ հեղինակի իրավունքի նոր հիմունքները բոլոր յերկրի նկատմամբ, բացառութեամբ ներքևում հատկապես հիշատակվածները, սահմանում է հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոց-ին հեղինակի համար՝ ցման, իսկ հեղինակի ժառանգների համար, ինչպես վերևում հիշատակեցինք, 15 տարի:

Ինչպես ասանք, հրատարակչական պայմանագրի մասին խոսելիս, խորհուրդով յերկրի, մնջախաղերի, կինեմատոգրաֆիկ-սցենարիստների և կինո-ժապավենների, ինչպես նաև պարբերական հրատարակութեանների և հանրագիտական բառարանների (հրատարակչների համար) վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոց է սահմանված 10 տարի՝ հաշվված այդ յերկր լույս տեսնելու օրից:

Վերջապես, լուսանկարչական և սրա համանման յնդանակով ստացվող այլ գործերի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոց է սահմանված՝ առանձին նկարների համար—5 տարի, իսկ նկարների ժողովածուների համար—10 տարի: Յեթե հեղինակի իրավունքը ոտարված է հրատարակչական պայմանագրի հիման վրա, ապա նրա գործունեութեան ժամանակամիջոցը չի կարող ավելի լինել այն ընդհանուր ժամանակամիջոցից, վորի ընթացքում այդ իրավունքը գործում է արենքով հանձնա հեղինակի կամ նրա ժառանգի:

ՅԵ. Հեղինակի իրավունքի դադարումը

Հեղինակի մահից հետո, ըստ որին կամ ըստ կտակի ժառանգներ չլինելու դեպքում, հեղինակի իրավունքը դադարում է: Հեղինակի իրավունքը կարող է նույնպես հարկադիր կարգով քննվել: Համաձայն ՀՍՍՀ-ի հեղինակի իրավունքի օրենքի 46-րդ հոդվածի-հեղինակի իրավունքը ամեն մի յերկր նկատմամբ կարող է ՀՍՍՀ-ի Ժողկոմխորհի վորոշմամբ հարկադիր կարգով գընվել և պետութեան բացառիկ իրավունքը ճանաչվել: Հեղինակի իրավունքի օրյեկար կազմող յերկր հրատարակութեանը ՀՍՍՀ-ի բացառիկ իրավունքը կարելի է համարել վոչ այլ կերպ, բայց յեթե Լուսժողկոմատի կողմից սահմանված տարիքով հեղինակի հոնարար վճարելով: Ըստ հեղինակի իրավունքի հիմունքների 20-րդ հոդվածի, յուրաքանչյուր յերկր հարկադիր գնման իրավունքը վերապահված է նույնպես ԽՍՀՄ-ի կառավարութեանը: Համաձայն նույն 20-րդ հոդվածի՝ հարկադիր գնման իրավունքը տարածվում է վոչ միայն յույն տեսած յերկրի, այլ նույնպես ձեռագրի և Լուսժողկոմի վրա: Բացի յերկրի հարկադիր գնումից, հեղինակին Լուսժողկոմատի դրույքներով պարտադիր կարգով հոնարար վճարելով, ՀՍՍՀ-ի օրենքի 47-րդ հոդվածի համաձայն, դանդաղ յերկրի հայերեն թարգմանութեանների հրատարակութեան և հրապարակային կառարման իրավունքը Ժողկոմխորհի վորոշմամբ կարող է պետութեան մենաշնորհը համարվել:

Հեղինակի իրավունքը պետութեանն անցնելու այս յերկու կարգերի մեջ տարբերութեանը կայանում է նրանում, վոր համաձայն 47-րդ հոդվածի՝ հեղինակի իրավունքի հարկադիր գընման դեպքում յերկր դառնում է վոչ թե հասարակական սեփականութեան՝ այդ յերկր վերադարձութեան իրավունքով, այլ պետութեան համապատասխան օրգանի (Լուսժողկոմատի) սեփականութեանը, վորը հանդիսանում է կարծես թե հեղինակի իրավաճորդը և հանձնա հեղինակի շարունակվում է հեղինակի իրավունքը մինչև օրենքով սահմանված ժամանակամիջոցը լրանալը: Ինչ վերաբերում է 47-րդ հոդվածի համաձայն պետութեան մենաշնորհը հայտարարված յերկրին, ապա պետք է համարել վոր պետական օրգանի կողմից հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոցն անժամկետ է և չի կարող դադարել: Վերջին դեպքում պետութեան հայեցողութեանից է կախված այդ

երկի վերաբերմամբ ունեցած իր մենաշնորհը պահել կամ հայտարարել այդ յերկի հեղինակի իրավունքը դադարած և գրանով հենց վերապահել ամեն մեկին իրավունք՝ այդ յերկը վերարտադրելու համար:

ՀՍԽՀ-ի Լուսժողովմատի 1933 թ. սեպտեմբերի 27-ի վարուչումով ՀՍԽՀ-ի սեփականություն և հայտատարված գրամատուրք Գործերի Սուբյուկայանի և ժողովրդական յերկի Սայաթ-Նովայի տպագիր և ձեռագիր ստեղծագործությունների հրատարակային կատարման իրավունքը: Համաձայն գործող կանոնների, վերահիշյալ հեղինակների գործերի հրատարակային կատարման համար զանձված հոնարարը Լուսժողովմատի հիշյալ վորոշումով հատկացվում և գրամատուրգիային նպաստող ֆոնդին:

Լուսժողովմատի վորոշումը չի կարելի համարել վերպեսնշված յերկու հեղինակների յերկերի հարկադիր գնում, քանի վոր հեղինակները իրենք վաղուց մահացել են, իսկ նրանց ժառանգները (յեթե այդպիսիները գոյություն ունեն) համաձայն ՀՍԽՀ հեղինակի իրավունքի 15-րդ հոդվածի կորցրել են հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոցը: Հետևապես յեթե չլինեք նույնիսկ Լուսժողովմատի 33 թվի սեպտեմբերի 27-ի վորոշումը, ապա այդ դեպքում ևս, յերկերի հեղինակի իրավունքի դադարման հետևանքով, բոլոր կաղմակերպությունները կարող եյին առանց արգելքի վերարտադրել և նրանց յերկերը ազատ ցուցադրել, չվճարելով հեղինակի հոնարար: ՀՍԽՀ-ի Լուսժողովմատի վորոշումը համենայն հավանականությամբ հետապնդում և գրամատուրգիային նպաստող ֆոնդի ֆինանսական բաղան ու ժեղացնելու նպատակ:

5. ՇԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հեղինակի իրավունքի խախտման յերկու հիմնական տեսակներն են հանդիսանում՝ գրանենգությունը (контрафакция) և գրական գողությունը: Գրանենգության տակ հասկացվում և վոչ իրավադոր անձի կողմից, շահ ստանալու նպատակով, ուրիշի յերկի (գիտական, գրական, գեղարվեստական) վերարտադրումը և տարածումը, ի ֆուս հեղինակի կամ նրա իրավահաջորդների շահերին: Գրանենգությունը առաջացնում և քրեական և քաղաքացիական պատասխանատվություն: Ինչ վերաբերում և գրա-

կոն գողություն (плагиат)*, ապա այդ տերմինի տակ հասկացվում և ուրիշի յերկից դադարմանը, մաքր. հատվածներ, գատվերներ քաղելը առանց նրանց հիմնական և ստեղծագործական վերամշակման, ընդկրում, առանց ցույց տալու այն աոն աղբյուրը, վորտեղից վերցվել են գրանք: Գրական գողությունը մեր որենսդրությամբ չի առաջացնում վոչ քրեական և վոչ ևլ քաղաքացիական պատասխանատվություն, քանի վոր այդտեղ հեղինակի իրավունքի դեմ ուղղված վտանգություն որչեպիմ նշաններ չկան, բայց սովորաբար գրական գողությունը ըստ արժանվոյն հետադնդվում և դիտական և գրական քննադատության կողմից վորպես դիտական և գրական կյանքում անթույլատրելի յերևույթ և հասարակական կյանքում ըստ արժանվոյն հանդիպում և ընդդիմադրության և պարստավանքի:

Գրանենգությունը լրիվ ձևով յերևան և գալիս այն գեղքում, յերբ տեղի յե ունենում գրանենգի կողմից իր անունով ուրիշի յերկի հրատարակումը ամբողջությամբ: Ուրիշի յերկի հրատարակումը թեև վոչ իր անունով, բայց առանց ուրիշական չիադրության, նույնպես պետք և համարել վորպես գրանենգություն: Գրանենգությունը կարող և տեղի ունենալ նույնպես այն դեպքերում, յերբ ուրիշի յերկից վերցվածը սովորական չափերից գերազանցում և: Այսպես որինակ՝ մեր որենքը 9-րդ հոդ. 3-բգ կետում ցույց և տալիս ուրիշի յերկից սրինական կարգով վերցնելու չափը, վորի շրջանակում վերցվածը չի համարվում հեղինակի բացառիկ իրավունքի խախտում: Համաձայն այդ հոդվածի, արձակ յերկերի համար թույլտրվում և արտատպել վոչ ավելի 10000 նշանից, չափածո յերկերի համար—60 տողից, յերաժշտական գործերի համար—մեկ քառորդ նոտա թերթից, կեռարվեստի արտադրությունների համար—ավյալ հեղինակի գործի մեկ վերարտադրությունից (ոկարդուկիցիս) վոչ ավելի: Այն դեպքում, յեթե արտատպումը կատարված և վերահիշյալ նորմաներից ավելի, ապա հեղինակն իրավունք ունի պահանջելու ընդհանուր հիմունքներով իր ֆուսի հատուցումը:

*) Հին հռոմական իրավունքում «*plagiarius*» տերմինը նշանակում և մարդու գոյություն՝ ստրկացնելու նպատակով: Տարրինակ կենդով այդ տերմինը այլ նշանակություն չուներ պահպանվել և իրավաբանական գրականության մեջ:

Ինչպիսի վերևում ասացինք գրանենգությունը առաջացնում է քրեական և քաղաքացիական պատասխանատվություն: Համաձայն ՀՍԽՀ-ի Քր. Որ. 208 հոդվածի, ինքնագլուխ կերպով հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ որևէ խախտմամբ դրանք, յերաժշտական և այլ գեղարվեստական կամ գիտական յերկերն ինքնագլուխ ոգտագործելու համար, մեղավորները յենթարկվում են մինչև 3 ամիս ազատազրկման կամ մինչև 1000 ռուբլի տուգանքի: Գրանենգությունը դառնում է վորակյալ, յեթե այն գուգորդվում է հեղինակի անվան կեղծիքի հետ, այսինքն, յերբ յերկը լույս է ընծայվում գրանենգի կամ մի վորեն այլ անունով, բայց մոչ հեղինակի: Թեպետ և մեր քրեական որենսդրութեք չի առանձնացնում վորակյալ գրանենգությունը, բայց դատարանը սոցիալիստական պաշտպանության միջոց ընարելիս, այդ հանգամանքը նկատի յե առնում:

Համաձայն ՀՍԽՀ Քր. Դատ. Որենսգրքի 11-րդ հոդվածի, գրանենգության վերաբերյալ գործերով քրեական հետապնդում կարող է հարուցվել միայն այն հեղինակի գանգատի հիման վրա, վորի շահերը խախտված են և առանց հեղինակի գանգատի, դատարանը և այլ որդանները իրավունք չունեն իրենց վարույթում գրանենգության մասին գործեր ընդունելու: Յերբ հեղինակը գրանենգության մասին գործ է հարուցել, այդ գործը դատարանում չի կարող կարճվել կողմերի հաշտության հետևանքով:

Մնցնենք քաղաքացիական իրավական պատասխանատվության հարցին: Հեղինակի իրավունքի խախտման յերկու ձևերի մեջ յեղած տարբերությունը կայանում է նրանում, վոր քրեական պատասխանատվության յենթարկելու համար պահանջվում է խախտողի գիտավորությունը, այսինչ հեղինակի իրավունքի խախտման համար քաղաքացիական պատասխանատվություն առաջանում է ինչպիսի հեղինակի իրավունքի գիտավորյալ, նույնպես և անգործ յախտման դեպքում: Քաղաքացիական պատասխանատվության համար բավական է հեղինակի իրավունքի վորեն տեսակի խախտում, և ՀՍԽՀ-ի Քաղ. Որենսգրքի 403 հոդվածի ընդհանուր սկզբունքի հիման վրա՝ խախտողը պարտավոր է հատուցելու հեղինակին պատճառած վնասը, բայց հեղինակը համաձայն ՀՍԽՀ-ի հեղինակի իրավունքի 48-րդ հոդվածի, կարող է իր՝ հեղինակի իրավունքի խախտման հետևանքով կրած վնասների փոխարեն պահանջել հոնարար Լուսթողկոմատի սահմանած գումարներով, Բացի վնասների հատուցումից, հեղինակը

իրավունք ունի նաև պահանջելու, վորպեսզի կատարվեն այնպիսի գործողություններ, վորոնք անհրաժեշտ են հեղինակի խախտված իրավունքները բավարարելու համար:

Հեղինակը, որինակ, կարող է խնդրել դատարանից, վորպեսզի ի հաշիվ հեղինակի իրավունքը խախտողի, թեքթում հայտարարվի այն մասին, վոր այսինչ յերկի հեղինակը, վորը լույս է տեսել խախտողի անունով, համարվում է գանգատարերը, այսինքն իսկական հեղինակը:

Քաղաքացիական դատավարության կարգով հեղինակի իրավունքի պաշտպանությունը իրականացնելիս, հեղինակներին տրվում են կյական արտոնություններ: Ինչպիսի որինակ՝ մեր որենքը հեղինակի վարձատրությունը գանձելու կարգը հավասարեցրել է աշխատավարձի գանձման կարգին: Առաջինը՝ այս նշանակում է, վոր հեղինակի վարձատրությունը գանձելու վերաբերյալ հայցերը, այսինքն հեղինակներին և նրա ժառանգներին պատկանող բացառիկ իրավունքի ոգտագործման համար, մասնավորապես իր բացառիկ իրավունքի ամբողջական կամ մասնակի ոտարման կամ հեղինակի իրավունքի խախտման վերաբերյալ հայցերը ազատվում են դատական տուրքից: Այդ հայցերով կայացված վճիռները յենթակա յեն անհապաղ կատարման: Վոչ պակաս կարևոր նշանակություն ունի հեղինակի համար, նրանց իրավունքների պաշտպանության տեսակետից, հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ որենքի 2 րդ հոդվածը, վորի համաձայն հեղինակի իրավունքի վրա պարտատիրով կողմից չի կարող գանձում դարձվել: Գանձումը կարելի յե դարձնել այն յեկամուտների վրա, վոր հեղինակն ստանում է իր իրավունքի իրականացումից:

Ահա այն արտոնություններն ու առավելությունները, վորոնք մեր որենսդրությունը տալիս է հեղինակներին՝ նրանց բացառիկ իրավունքի դատական պաշտպանությունը հեշտացնելու նպատակով:

Հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ մեր որենսդրության բովանդակությունը ամենից լավ ավելում է այն մասին, թե ինչպես է վերաբերվում պրոլետարական պետությունը սոեյժագործական մտքի արտահայտություններին, գիտության և արվեստի բոլոր բնագավառներում:

Հեղինակի իրավունքի լայն պաշտպանությունը և այն արտոնությունները, վորոնք մեր որենսդրությամբ վերապահված են

հեղինակներին. րդխում են կուլտուրական հեղափոխության խրն-
դիրներէց, վորոնք տրված են խորհուրդներէ յերբրի առաջ:
Յերկրորդ հագաժակի կարեորագուն խնդիրներէց մեկի, այն է՝
«յերկրի ամբողջ աշխատավոր բնակչության վերածումը անդա-
սակարդ սոցիալիստական հասարակության գիտակից և ակտիվ
կառուցողները» կատարման գործում խորհրդային գրականագետ-
ները, խորհրդային գիտության և արվեստի աշխատողներն ունեն
խոշոր անելիքներ:

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Ծ

**ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՆՈՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒ-
ԹՅԱՄԲ ԿԻՐԱՐԿՈՒԹՅԱՆ ԴՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Ի վերացումն ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի և Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1925 թ. հունվարի 30 վորոշման հեղինակի իրավունքի հիմունքների մասին՝ (ԽՍՀ Միության Որենք. Ժող. 1925 թ. № 7, 66 և 67 հոդ. հոդ.) ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը վորոշում են.—

1. Սույն թվին հաստատված հեղինակի իրավունքի հիմունքները կիրարկության դնել յիբև առավա ժամանակամիջոցում՝ հաշված նրանց հրապարակման օրից:

2. Հեղինակի իրավունքն այն յերկերի նկատմամբ, վորոնց՝ սույն թվին հաստատված հիմունքների 10—15 հոդվածներով նախատեսված ժամկետները չեն լրացել, վերահաստատել հելյալ հիմունքները կիրարկության դնելու մոմենտից համապատասխան ժամկետների ֆացորդով:

Հեղինակի հոնարարի հարցերը, այլև բոլոր այն իրավահարաբություններն ու վեճերը, վորոնք ծագել են հեղինակի իրավունքից՝ մինչև սույն թվին հաստատված հիմունքների հրատարակելը, լուծումն են ստանում առաջներում գործող որենքների հիման վրա:

3. Դաշնակից հանրապետությունների Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեներին առաջարկել.

ա) դաշնակից հանրապետությունների որենադրության միջյերկու առավա ժամանակամիջոցում մոցնել փոփոխություններ և լրացումներ, վորոոք բղխում են սույն թվին հաստատված հեղինակի իրավունքի հիմունքներից.

բ) Քաղաքացիական դատավարական որենադրքերը լրացնել հեղինակներին՝ իրենց բացառիկ իրավունքի լիակատար կառմանակի ոտարման համար տրվող վարձատրության բոնադանձման կարգը աշխատավարձի բոնադանձման կարգի հետ հավասարեցնող կանոններով.

գ) քաղաքացիական դատավարական որենադրքերը լրացնել այն վարձատրության բոնադանձման կարգը աշխատավարձի համալր սահմանված բոնադանձման կարգի հետ հավասարեցնող կա-

նոններով, վոր հեղինակն ստանում է իր յերկի օտարման կամ հեղինակի իրավունքի խախտման համար:

դ) քաղաքացիական դատավարական որենսդրքերը լրացնել կանոններով, վորոնք արգելում են դատական բռնապաշտոններ կատարել հեղինակի իրավունքի վրա և թույլ են տալիս այդպիսի բռնապաշտոններ կատարել միայն յեկամուտների վրա, վոր ստացվում են հիշյալ իրավունքը իրագործելու միջոցին:

ե) քրեական որենսդրքում նախատեսանել սոցիալական պաշտպանության միջոցներ՝ ընդգեմ հեղինակի իրավունքի խախտումներին:

ԽՍՀ Միության ԿԳԿ Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

Մոսկով-Կրեմլ
1928 թ ապրիլի 15

Հրատարակված է ԽՍՀ Միության ԿԳԿ «Իզվեստիա»-յի № 113
1928 թ. մայիսի 17.

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

1. Հեղինակի իրավունքը, ինչպես ԽՍՀ Միության տերրիտորիայում լույս տեսած յերկերի վերաբերյալ (14 հոդ.), այնպես և ԽՍՀ Միության տերրիտորիայի վրա՝ վորպես ձեռագիր, եսկիզ կամ այլ որչեկտիվ ձևով գտնվող յերկերի վերաբերյալ, ձանաչվում է հեղինակին և նրա իրավաժառանգներին պատկանող իրավունքը, անկախ նրանց քաղաքացիությունից:

2. Արտասահմանում լույս տեսած յերկերի կամ արտասահմանում գտնվող ձեռագրերի, եսկիզների կամ այլ որչեկտիվ ձև ունեցող յերկերի վերաբերյալ հեղինակի իրավունքը ձանաչվում է միայն այն դեպքում, յերբ համապատասխան պետությունը հատուկ համաձայնություն ունի կայացրած ԽՍՀ Միության հետ և միայն այդ համաձայնությամբ վորոշված սահմաններում:

3. ԽՍՀ Միության քաղաքացի հանդիսացող հեղինակը և նրա ժառանգները՝ ոտար պետության մեջ լույս տեսած յերկերի կամ օտար պետության տերրիտորիայի վրա գտնվող ձեռագրեր:

ներքի, եսքիզների կամ այլ որչեկտիվ ձև ունեցող յերկերի վերաբերմամբ, անկախ այն համաձայնությունից, վոր կայացած է ԽՍՀ Միության և այդ պետության մեջ, վորը նախատեսված է 2 հոդվածում, ԽՍՀ Միության տերրիտորիայի վրա հեղինակի իրավունքի պաշտպանություն են վայելում:

Հեղինակի իրավաժառանգները, բացի ժառանգներից, չեն վայելում սույն հոդվածում հիշատակված հեղինակի իրավունքի պաշտպանությունը ԽՍՀ Միության տերրիտորիայի վրա:

4. Հեղինակի իրավունքը տարածվում է ամեն մի գրական՝ գիտական և գեղարվեստական յերկի վրա, ինչ յեղանակով և ձևով ել նա արտահայտված լինի, այլ և նմանապես ինչ արժեք ու նշանակություն ունենալիս լինի, ինչպիսիք են՝ բանավոր յերկեր (ձուներ, դասախոսություններ, գեկուցումներ և այլն), գրավոր յերկեր (գրքեր, հոդվածներ, ժողովածուներ և այլն), դրամատիկական և յերաժշտա դրամատիկական յերկեր, թարգմանություններ, խորեոգրաֆիական յերկեր և պանտոմիմաներ, վորոնց ներկայացնելու համար կան գուցմունքներ, գրի առնված կամ այլ ձևով, կինեմատոգրաֆիական սցենարներ, յերաժշտական յերկեր տեքստով և առանց տեքստի, նկարներ, գեղանկարչական, քանդակագործություն, ճարտարապետական և գծանկարչական արվեստների յերկեր, գրանկարներ, աշխարհագրական քարտեզներ, պլաններ, եսքիզներ և արձանագործական յերկեր, վորոնք վերաբերում են դիտություններին, տեխնիկային կամ դրամատիկական, յերաժշտական յերկերի բեմադրության, կինո-ժապավեններ, լուսանկարչական յերկեր, կամ թե յերկեր, վորոնք ստացվել են լուսանկարչության համանման ձևերով և այլն:

5. Հեղինակի իրավունքը այն յերկի վերաբերյալ, վոր կազմված է յերկու կամ ավելի հեղինակներին աշխատանքով, պատկանում է բոլոր այդ հեղինակներին, անկախ այն բունից, թե այդպիսի հավաքական յերկը կազմում է մի անքակտելի ամբողջություն կամ բաղկացած է մասերից, վորոնք պահպանում են ինքնուրույն գիտական, գրական կամ գեղարվեստական նշանակություն: Հեղինակների փոխհարաբերությունները այդ դեպքում վորոշվում են իրենց համաձայնությամբ:

6. Այնպիսի յերկերի ժողովածու կազմողներին, վորոնք չեն հանդիսանում այս կամ այն անձի հեղինակի իրավունքի օտարական (յերկեր, վորոնց վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի ժամկետն անցել է, ամեն տեսակի պաշտպանական գրություններ, այն

ե՛ որենքներ, դատական վճիռներ և այլն, ժողովրդական ստեղծագործութեան յերկեր և այլն) — պատկանում է հիշատակված ժողովածուների վերաբերյալ հեղինակի իրավունքը այն դեպքում, յեթե այդ յերկերը ինքնուրույն կերպով են վերամշակված: Նույն տեսակի իրավունք պատկանում է նաև վերև հիշատակված կատեգորիաների առանձին յերկերի խմբագիրներին:

Սակայն այդ իրավունքը չի արգելում այլ անձանց հրատարակելու նույն յերկերը ինքնուրույն վերամշակությամբ:

Այսպիսի յերկերի ժողովածու կազմողին, վորոնք հանդիսանում են այս կամ այն անձի հեղինակի իրավունքի առարկան, պատկանում է այն ժողովածույի վերաբերյալ հեղինակի իրավունքը այն պայմանով, վոր ժողովածուն կազմվի յերկերի հեղինակների իրաւունքները պահպանելով: Ժողովածույի մեջ մտած յերկերի հեղինակներին իրաւունք է վերապահւում այդ յերկերը լույս ընծայել ուրիշ հրատարակութեաններով, յեթե պայմանագրի մեջ ժողովածու կազմողի հետ հեղինակները այլ բան չեն սահմանել այդ մասին:

7. Հեղինակը բացառիկ իրավունք ունի իր անունով կամ պայմանական անունով (կողմ անունով) կամ առանց անունը հիշատակելու (անոնիմ) լույս ընծայել իր յերկը՝ որենքով սահմանված ժամանակի ընթացքում, որենքով թույլ տրված բոլոր միջոցներով վերարտադրել և տարածել իր յերկը, այլև ամեն մի որինական միջոցներով գույքային ոգուտ քաղել հիշատակված բացառիկ իրավունքից:

8. Հրատարակված գրամատիկական, յերաժշտա-գրամատիկական, պատմութիւական, խորհրդափիական և կինեմատոգրափիական յերկերի հեղինակին է պատկանում իր յերկի հասարակական կատարումի բացառիկ իրավունքը:

Հրատարակված, սակայն, դեթ մի անգամ հասարակականորեն կատարված վերահիշյալ կատեգորիաների յերկերի վերաբերմամբ — համապատասխան հանրապետութեանների լուսավորութեան ժողովրդական կոմիտարիատներին իրավունք է պատկանում՝ թույլատրել այդ յերկերի հասարակական կատարումը նաև առանց հեղինակի համաձայնութեան, հեղինակի հոնարարը վճարելով դաշնակից հանրապետութեանների որենադրութեամբ սահմանված կարգով:

Վերահիշյալ կատեգորիաներից մեկի՝ հրատարակված յերկերի հեղինակը իրավունք չունի արգելելու նրա հասարակական կա-

տարումը, սակայն, իրավունք ունի հեղինակի հոնարար ստանալու, բացառութեամբ 9 հոդ. «թ» կ. նախատեսված դեպքի:

9. Հեղինակի իրավունքի խախտում չի համարվում.

ա) ուրիշի յերկի թարգմանութեանը այլ լեզվով.

բ) ուրիշի յեղից ոգավելը՝ նոր յերկ ստեղծելու համար, վորը եյապես նրանից տարբերվում է, սակայն, այն պայմանով, վոր պատմվածքային յերկը գրամատիկական յերկ կամ կինոսցենար դարձնելը և ընդհակառակը, այլ է նմանապես գրամատիկական յերկը կինոսցենար դարձնելը, և ընդհակառակը, թույլատրվում է միայն հեղինակի կամ նրա իրավաժառանգների կողմից:

գ) գեանդելը փոքրիկ առանձին հատվածների և նույնիսկ լիովին արտատպելը ծավալով աննշան գրական և այլ յերկերի, այլ և քանակով աննշան նկարների, փնտրագնոր փնտրի և այլն, գիտական, քաղաքական-լուսավորական և դասագրքային ժողովածուներում և այլ գիտական յերկերում, անպայման ցույց տալով հեղինակի անունը և աղբյուրը, վորտեղից փոխ է առնվում.

դ) լույս ընծայված գրավոր և բանավոր յերկերի մասին, գրականութեան, գիտութեան և արվեստի բնագավառում՝ տեղեկագրերի գետեղելը, վորոնք ինքնուրույն ձևով յերկի եյական մասն են տալիս կամ թե վերարտադրում են բնագիրն ըստ կարիքի:

ե) պարբերական հրատարակութեանների տեղեկագրերի մեջ այն ճառերի գետեղելը, վորոնք արտասանված են հասարակական նիստերում:

զ) արտատպելը պարբերական հրատարակութեանների մեջ՝ վոչ առաջ, քան մյուս ուրը՝ լրագրներում յերեցած տեղեկութեանների, նմանապես և հոգվածների, վորոնք չեն կրում գեղարվեստական բնույթ, ըստ վորում արտատպված հոգվածների վերաբերմամբ հեղինակի անվան և փոխառման աղբյուրի մատնանշելը պարտադիր է.

է) արտատպելը պարբերական հրատարակութեանների մեջ վերապրովիստների, նկարների, գրանկարների, լուսանկարների, գծագրների և այլնի ռեպրոդուկցիաները՝ պահպանելով նույն պայմաններն ու կարգը, վորոնք սահմանված են հոգվածներ արտատպելու համար (սույն հոգվածի «դ» կ.).

ը. յերաժշտագետների կողմից՝ իր յերաժշտական յերկի համար այն տեքստի ոգտագործումը, վոր փոխ է առնված ուրիշի

գրական յերկից, յեթե արգելք չի դրված վերջինիս հեղինակի կողմից իր յերկի ամեն մի որինակի վրա.

թ) ուրիշի՝ 8-րդ հոդ. մասնանշված յերկերի հասարակական կատարումը կուլտուր-կրթական բնույթ կրող հիմնարկութուններում, հաճախորդներից մեծար չվերցնելու պայմանով.

ժ) պատկերավորիչը քանդակագործության միջոցներով գեղանկարչական յերկերի և բնդհակառակը՝ քանդակագործական յերկերի՝ դեղանկարչության միջոցներով.

ի) վերաբաղումը վոդոցներում և հրապարակներում գտնված գեղարվեստական յերկերի, բացառությամբ քանդակագործական յերկերի պատճենագրության՝ մեխանիկական-կոնստակտ միջոցներով.

լ) հասարակական ցուցահանդեսին ամեն տեսակ յերկերի ցուցադրումը, բացառությամբ այն յերկերի, վորոնց հասարակական ցուցադրումը հեղինակի կողմից արգելված է.

խ) կառուցելը շենքերի և շինանյութերի՝ հեղինակի կողմից հրապարակված ճարտարապետական, ինժեներական և այլ տեխնիկական պլանների համաձայն, յեթե հեղինակը հրապարակելու միջոցին չի մակագրել, վոր այդ իրավունքը բացառապես իրեն է վերապահում.

ծ) պատճեններ հանելը ուրիշի յերկից՝ բացառապես անձնական գործածության համար՝ առանց հիշատակելու գեղարվեստական կամ լուսանկարչական յերկի վրա բնագրի հեղինակի ստորագրությունը կամ մոնոգրամը, ըստ վորում քանդակագործական յերկերից մեխանիկական կոնստակտ միջոցներով այդպիսի պատճեններ հանելը արգելվում է.

կ) ոչտագործելը գեղարվեստական և լուսանկարչական յերկերի՝ ֆարրիկ-գործարանային, տնայնագործական և արհեստավորական արդյունաբերության ապրանքների վրա՝ այն պայմանով, վոր հեղինակին հոնարար մեծարվի դաշնակից հանրապետությունների որենսդրության համաձայն սահմանված կարգով և չափերով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ 1. Բացառիկ դեպքերում, յերբ պատմվածքային յերկը դրամատիկական կամ կինո-սցենարի վերափոխելու և բնդհակառակը, կամ թե դրամատիկական յերկը կինո սցենարի և բնդհակառակը վերափոխելու համար (սույն հոդվածի «բ» կ.) չի ստացվում հեղինակի համաձայնությունը, վերափոխության թույլտվությունը

տալիս և այն հանրապետության լուսավորության ժողովրդական կոմիտեի ատը, վորի տերրիտորիայի վրա մտադիր են լույս բնծայել այդ վերափոխությունը: Այդպիսի դեպքերում հոնարարը մեծարելու կարգը վորոշվում է և դաշնակից հանրապետությունների որենսդրությամբ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ 2. Դաշնակից հանրապետությունների որենսդրությամբ վորոշվում են այն հատվածների և սմբողական յերկերի սահմանային չափերը, վորոնց արտադրելը թույլատրվում է սույն հոդվածի «գ» կ. մեջ հիշատակված կարգով:

10. Հեղինակի իրավունքը, այն բացառություններով, վոր սահմանված են 11, 12 և 13 հոդվածներում, պատկանում է հեղինակին ցմահ, իսկ նրա ժառանգներին—այն ժամկետների սահմանում, վոր նախատեսված են 15 հոդվածում:

11. Խորհրդարանի, պատմության, յերկերի, կինեմատոգրաֆիական սցենարների և կինո-ժապավենների համար հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոց սահմանվում է տաս տարի:

12. Լուսանկարչական յերկերի և լուսանկարչության համաձայն միջոցներով ստացված յերկերի համար սահմանվում է առանձին նկարների համար հինգ տարի, իսկ նկարների ժողովածուների համար տաս տարի:

Լուսանկարչական պատկերների վերաբերմամբ լուսանկարչի հեղինակի իրավունքը պահպանելու համար պահանջվում է, վոր յուրաքանչյուր որինակի վրա նշանակվի՝ լուսանկարչի ֆիրման կամ անունը, ազգանունը և բնակավայրը, այլ և լուսանկարչական յերկի լույս բնծայելու տարեթիվը:

13. Ժուրնալներ և այլ պարբերական հրատարակություններ, այլ և հանրագիտական բառարաններ հրատարակողներ համար հեղինակի իրավունքը ճանաչվում է այդ հրատարակությունների վերաբերյալ ամբողջապես, նրանց լույս բնծայման որից տաս տարվա ժամանակամիջոցում:

Հիշյալ հրատարակությունների աշխատակիցները պահպանում են հեղինակի իրավունքը իրենց առանձին յերկերի վերաբերյալ, յիթե մի այլ բան չի սահմանված պայմանագրի մեջ:

14. Ամեն մի յերկ համարվում է լույս տեսած այն տարվա հունվարի 1-ից, վորի ընթացքում առաջին անգամ իրավական

հիմունքով նա հրատարակված և յեղի համապատասխան տեխնիկական միջոցով:

Ժամանակը հաշվարկելու տեսակետից հրատարակութեան հետ համասարեցվում են՝ հասարակական ներկայացումը դրամատիկական և յերաժշտա-դրամատիկական յերկերի, հասարակական կատարումը յերաժշտական յերկի, հասարակական ցուցադրումը կերպարվեստների, լուսանկարների, այլ և լուսանկարչության համանման միջոցներով ստացված յերկերը, ինչպես նաև ճարտարապետական յերկերի կառուցումը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Յերկերի լույս ընծայելու ժամանակը հեղինակը կարող և տոմարագրել դաշնակից հանրապետութեանների որենսդրութեամբ սահմանված կարգով:

15. Հեղինակի մահից հետո հեղինակի իրավունքն անցնում և նրա ժառանգներին տասնևհինգ տարի ժամանակամիջոցով, հեղինակի մահացման ամսվա հունվարի 1-ից սկսած, բացառութեամբ դեպքերի, վոր նախատեսված են 11, 12 և 13 հոդվածներում, յերբ հեղինակի իրավունքն անցնում և ժառանգներին միայն հեղինակի մահացման սրը չլրացած՝ որենսդրով սահմանված ժամանակամիջոցի մնացորդին:

Հեղինակի իրավունքի դրամական գնահատումը, վոր անցնում և հեղինակի ժառանգներին, չի մտցվում ժառանգական գույքի ընդհանուր գնահատման մեջ՝ ժառանգութեան վրա հարկ նշանակելու միջոցին:

16. Հեղինակի իրավունքը մասնավորապես թիւ ամբողջապես կարող և վաճառվել հրատարակչական պայմանագրի համաձայն, և Կտակի հիման վրա կամ թիւ այլ միջոցով:

Հեղինակի իրավունքը զիջող պայմանագիրը պետք և կատարվի դրավոր կերպով և պարունակի հեղինակի իրավունքը ոգտագործելու բնույթի և պայմանների ճշգրիտ ցուցմունքներ:

Պայմանագրի համար սահմանված դրավոր ձևի չպահպանումը զրկում և կողմերին վեճ յեղած դեպքում պայմանագիրը պընդելու համար մեջ բերել վկաների ցուցմունքները, սակայն, նըրանց չի զրկում գաւոր ապացույցներ բերելու իրավունքից:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Դրավոր ձևը պարտադիր չի այն պայմանագրի համար, վորով վաճառվում և հեղինակի իրավունքը պարբերական հրատարակութեանների և հաճա-

գիտական բառարանների մեջ տպագրվելու համար նշանակված յերկերի վերաբերյալ:

17. Դաշնակից հանրապետութեանների որենսդրութեամբ սահմանվում են՝

ա) նորմաներ, վորոնք կանոնավորում են հրատարակչական պայմանագիրը գրական յերկի վերաբերմամբ, մասնավորապես՝ պայմանագրի պարտադիր բովանդակութեանը, նրա ուշի ժամանակամիջոցը, հոնարարի միւսմալ չափը վորոշ տիրուծի միջոցին, այլ և այն վերջնակետը, վորի ընթացքում պետք և լույս ընծայվի պայմանագրով պայմանագրված ամբողջ հրատարակութեանը (միաժամանակ թիւ մաս-մաս):

բ) հրատարակչական պայմանագրի պարտադիր բովանդակութեանը յերաժշտական յերկերի վերաբերմամբ, այլ և կերպարվեստի յերկերի լուսանկարչութեան և այն յերկերի վերաբերմամբ, վորոնք ստացվել են լուսանկարչութեան համանման միջոցներով:

գ) նորմաներ, վորոնք կանոնավորում են յերկի հասարակական կատարումի իրավունքը զիջելու վերաբերյալ պայմանագիրը, մասնավորապես պայմանագրի պարտադիր բովանդակութեանը դրամատիկական, յերաժշտական և յերաժշտա-դրամատիկական յերկերի հասարակական կատարումի իրավունքը զիջելու վերաբերյալ պայմանագրի ուշի վերջնակետը, մի պայմանագրով թույլատրելի հասարակական կատարումների սահմանյալ թիվը և այն ժամանակամիջոցը, վորի ընթացքում պետք և զլուի դա ներկայացումը:

18. Հրատարակիչ և ներկայացում տվող ձեռնարկութեանը իրավունք չունեն ըստ իրենց հայեցողութեան հեղինակի կենդանութեան ժամանակ՝ առանց նրա համաձայնութեան՝ վորեւ լրացում, կրճատում և առհասարակ փոփոխութեան մտցնել վոչ յերկի, վոչ վերնագրի, վոչ էլ յերկի հեղինակի անվան մեջ: Հրատարակիչը նույնպես իրավունք չունի հեղինակի կենդանութեան ժամանակ՝ առանց նրա համաձայնութեան՝ նրա յերկերը զարդարել նկարներով:

19. Հեղինակի իրավունքը խախտելուց առաջացած վնասները յենթակա յեն հատուցման դաշնակից հանրապետութեանների որենսդրութեան համաձայն:

20. Ամեն մի յերկի հեղինակի իրավունքը կարող և գնվել հարկադրական միջոցներով ԽՍՀ Միութեան կառավարութեան կամ այն դաշնակից հանրապետութեան կառավարութեան կողմից:

վորի տերրիտորիայի վրա տվյալ յերկր առաջին անգամ լույս է
տեսել կամ թե գտնվում է ձեռագրի, եաքիղի կամ մի այլ որչեղ-
անիվ ձևով:

ԽՍՀ Միության ԿԳԿ Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

Մոսկվա—Կրեմլ.

1928 թ. մայիսի 16.

ԽՍՀ Որենքն. և Զարգ. Ժողով. մեջ 1928 թ. № 27, հոդ. 245 246

Հ ա վ ե յ վ ա ծ Ի

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ՀՍԽՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՑԻ ՅԵՎ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

Հեղինակի իրավունքի կանոնադրությունը հաստատելու մասին

1930 թ. փետրվարի 10 ին

ԽՍՀՄ Կենտրոնական և Ժողովրդային 1920 թ. մայիսի
26-ի «Հեղինակի իրավունքի հիմունքների մասին» վերջում
ԽՍՀՄ Որ. և Կարգ. Ժող. 1928 թ. № 27, հոդ. 246) և Անդր-
կենտրոնական Նախագահության 1928 թ. ոգոստոսի 13-ի վո-
չուման հիման վրա Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժո-
ղովրդական Կոմիտեների Խորհուրդը ՎՈՐՈՇՈՒՄ ԵՆ —

Հաստատել հեղինակի իրավունքի կանոնադրությունը:

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի

Նախագահ՝ Ս. ԿԱՍՅԱՆ

Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի Նախագահի

Տեղակալ՝ Թ. ՄԱՆԴԱԼՅԱՆ

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի

Քարտուղար՝ Գ. ՄԱՎՍԵՍՅԱՆ

Յերևան.

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆԵՐԻ

Հեղինակի իրավունքը և նրա որչեղանքն.

1. ՀՍԽՀ, կամ ԽՍՀՄ կազմի մեջ մտնող հանրապետու-
թյան շահերի պահպանմանը լույս տեսած, կամ ձեռագրի, եսկիզի
կամ այլ որչեղանիվ ձևով գտնվող յերկրի վերաբերմամբ հեղինա-
կը կամ նրա իրավահաջորդները հեղինակի իրավունք են վայե-
լում անկախ նրանց քաղաքացիությունից:

2. Արտասահմանում լույս տեսած, կամ ձեռագրի, եսկիզի
կամ այլ որչեղանիվ ձևով արտասահմանում գտնվող յերկրի վե-
րաբերմամբ հեղինակի իրավունքը ընդունվում և պաշտպանվում
է միայն ԽՍՀՄ և համապատասխան պետության միջև հատուկ
համաձայնություն գոյություն ունենալու դեպքում և միայն այդ
համաձայնության սահմաններում:

3. ԽՍՀ Միության քաղաքացի հեղինակը և նրա ժառանգ-
ները ոտար պետության մեջ լույս տեսած, կամ ձեռագրի, ես-
կիզի կամ այլ որչեղանիվ ձևով ոտար պետության տերրիտորիա-
յում գտնվող յերկրի վերաբերմամբ ՀՍԽՀ սահմաններում հեղի-
նակի իրավունքի պաշտպանություն են վայելում անկախ այն
հանգամանքից՝ այդ պետության և ԽՍՀՄ միջև գոյություն ունի
2-րդ հոդվածով նախատեսված համաձայնություն, թե վոչ:

Հեղինակի իրավահաջորդները, բացի ժառանգներից, այս
հոդվածում մատնանշված յերկրի վերաբերմամբ ԽՍՀՄ սահման-
ներում հեղինակի իրավունքի պաշտպանություն չեն վայելում:

4. Հեղինակի իրավունքը տարածվում է գրականության,
գիտության և արվեստի բոլոր ճյուղերի վերաբերյալ յերկրի
վրա, անկախ նրանց ստեղծման յեղանակից ու ձևից և նրանց
արժեքից ու նպատակից՝ այն է՝ լուսավոր յերկրի (ճառեր, դա-
սախոսություններ և այլն), գրավոր յերկրի (գրքեր, հոդված-
ներ, ժողովածուներ և այլն), թարգմանությունների, գրաժա-
տիկական և յերաժշտական գրաժառանգական, խորհրդրաֆիկ յեր-
կրի և մեջախաղերի (պանտոմիմա) վրա, մորոնց բեմականա-
ման վերաբերմամբ կան գրավոր կամ այլ ձևով շարադրված դու-
ցուններ, կինեմատոգրաֆիկ սցենարիաների, կինեմատոգրաֆիկ
ցուցադրությունների, յերաժշտական յերկրի վրա՝ տեքստով և
առանց տեքստի (վորոնց թվում նաև կինոֆիլմերի նվագակցու-

թյան համար գրված յերաժշտական յերկերի), նկարների, իլլյուստրացիաների վրա, նկարչական արվեստի, քանդակագործության, հարտարապետության և գծանկարչական գործերի վրա աշխարհագրական քարտեզների, պլանների, եսկիզների և պլանտիկ գործերի վրա, վորոնք վերաբերում են գիտություններին, տեխնիկային կամ դրամատիկական կամ յերաժշտական դրամատիկական յերկի բնագործյանը, կինոֆիլմերի վրա, լուսանկարչական կամ համանման յեղանակով ստացած դործերի վրա և այլն:

5. Յերկու կամ մի քանի հեղինակների հավաքական յերկի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունք են վայելում նրանք բոլորը, անկախ այն հանգամանքից՝ այդ հավաքական գործը մի անբաժան ամբողջութուն է կազմում, թե կազմված է առանձին մասերից, վորոնցից յուրաքանչյուրը պահպանում է իր ինքնուրույն գիտական, գրական կամ գեղարվեստական նշանակությունը:

Այս դեպքում համահեղինակների (соавторы) փոխարարելությունները վորոշվում են նրանց համաձայնությունով:

Հավաքական յերկի յուրաքանչյուր համահեղինակ հեղինակի իրավունք է վայելում իր մասի վերաբերմամբ միայն այն դեպքում, յեթե այդ մասը ունի ինքնուրույն գիտական, գրական կամ գեղարվեստական նշանակություն, և մյուս համահեղինակների հետ կնքված համաձայնությամբ այլ բան չի նախատեսված:

6. Վորեև մեկի հեղինակի իրավունքի որչեկտը չկազմող գործերի (այնպիսի յերկերի, վորոնց նկատմամբ հեղինակի իրավունքի ժամանակամիջոցը լրացել է, ամեն տեսակ պաշտոնական փաստաթղթերի, ինչպես որինակ՝ որենքների, դատական վճիռների և այլն, ժողովրդական ստեղծագործության արտադրությունների և այլն) ժողովածուներ կազմողներին այդ ժողովածուների վերաբերմամբ հեղինակի իրավունք է վերապահվում միայն այն պայմանով, յեթե նրանք ինքնուրույն կերպով վերամշակում են այդ գործերը՝ նույնպիսի իրավունք է վերապահվում այն խմբակներին, վորոնք վերահիշյալ կատեգորիաների պատկանող առանձին գործեր են լույս ընծայում: Այդ իրավունքը, սակայն, չի կարող արգելք լինել վորպեսզի այլ անձինք այդ նույն գործերը հրատարակեն ինքնուրույն վերամշակությամբ:

Վորեև մեկի հեղինակի իրավունքի որչեկտը կազմող յերկերի ժողովածու կազմողին այդ ժողովածուի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունք է վերապահվում միայն այն դեպքում, յերբ ժողովածուն կազմված է հեղինակների իրավունքների պահպանմամբ: Այդ ժողովածուի մեջ մտնող յերկերի հեղինակներին իրավունք է վերապահվում այդ յերկերը լույս ընծայելու այլ հրատարակություններով, յեթե ժողովածու կազմողի հետ կնքված համաձայնությունով այլ բան չի նախատեսված:

7 Հեղինակը բացառիկ իրավունք ունի իր անունով կամ պայմանական անունով (պսևդոնիմ) կամ առանց անունը նշանակելու (անոնիմ) լույս ընծայելու իր յերկը և որենքով ստանալով ժամանակի ընթացքում որենքով թույլատրված բոլոր հնարավոր յեղանակներով վերադրարկելու և տարածելու այն, ինչպես նաև իր այդ բացառիկ իրավունքից որինական բոլոր յեղանակներով ոչ ուրիշ անձի համար:

8 Չնուստարակված դրամատիկական, յերաժշտական, յերաժշտական դրամատիկական, միջախաղի, խորեոգրաֆիկ և կինոմատոգրաֆիկ յերկերի հեղինակը բացառիկ իրավունք ունի իր յերկի հրապարակային կատարման վերաբերմամբ:

Վերահիշյալ կատեգորիային պատկանող չհրատարակված, թեկուզ մեկ անգամ հրապարակով կատարված, յերկերի վերաբերմամբ հոսանքությունյան ժողովրդական կոմիտեի ատին իրավունք է վերապահվում թույլ տալ նրանց հրապարակային կատարումը նաև առանց հեղինակի համաձայնության, հեղինակի հասանելի հոնարարը վճարելու պայմանով:

Ստանանշված կատեգորիաներից վորեև մեկին պատկանող հրատարակված յերկի հեղինակը իրավունք չունի արգելելու նրա հրապարակային կատարումը, սակայն իրավունք ունի հոնարար պահանջել, բացի 9 հոդ. 9 կետով նախատեսված դեպքից:

9. Հեղինակի իրավունքի խախտում չի համարվում՝

1) ուրիշի յերկի թարգմանությունը մի այլ լեզվով, այսինքն՝ թարգմանական յերկի հեղինակ և համարվում թարգմանիչը:

2) ուրիշի յերկից ոգտվելը՝ նրանից էլայիս տարբերվող նոր յերկ ստեղծելու համար, այն պայմանով միայն, վորպեսզի պատմողական յերկերը դրամատիկական ու կինոմատոգրաֆիկանի վերածելը և ընդհակառակը, ինչպես նաև դրամատիկական յերկերը կինոսցենարիաների վերածելը և ընդհակառակը, կա-

աւարդի միայն հեղինակի կամ նրա իրավահաջորդներէ համա-
ձայնութեամբ:

3) գրական և այլ յերկերը, նկարները, օկնտգինոգրամները
և այլ գործերը գիտական, քաղաքական-լուսավորական ու գր-
քոցական ժողովածոներն և գիտական աշխատութեանն ժնջ
ամբողջութեամբ արտատպելը կամ նրանցից կտրոնքը գեանդիլը՝
հեղինակի և արտատպութեան ալըյուրի պարտագիր մտանանշու-
մով, յիշե մեկ հեղինակի յերկից վերցրածը ընդհանուր առմամբ
ալիւրի չի:

ա) արձակ յերկիչի համար—10.000 ապագր. նշանքց,

բ) չափածո յերկերի համար—60 տոշից,

դ) յերաժշտական գործերի համար—մեկ քառորդ նոսա-
թերթից.

զ) կերպարվեստի արտագրութեանն յիշե համար—տիւր հե-
ղինակի գործի մեկ վերարտագրութեանն յ (սեպրտգրեկցիա):

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Ժողովածոներն կամ գիտական
աշխատութեանն ժնջ կարելի չի ուրիշ յեակերից աչս
հոգւածով նախաստեղծ նորմաների յետապատիկից վոշ
ալիւրի չափով գետեղել նաև առանց հեղինակի համաձայ-
նութեան, սակայն նրան հոնարար վճարելու պայմանով
(հոդ. 45):

4) գրականութեան, գիտութեան և արվեստի վերաբերյալ
լույս տեսած բանավոր և գրավոր յերկերի մասին հաշվետու-
թեանն տպելը, վորոնք յերկի ելութեանը տալիս են ինքնու-
րոյն ձևով կամ խոսկանի վերաբաղութեամբ:

5) հրապարակային շիտերում արտասանած ձաւերը պար-
բերական հրատարակութեանն ելութեանը գետեղելը:

6) լրագրերում լույս տեսած հաղորդագրութեանն, ինչ-
պես նաև բիւտրիսական բնութի չաւնեղող հոգւածները վոշ
շուա քան հաշորդ օրը պարբերական հրատարակութեանն ելութեանը
արտատպելը. այս դեպքում պարտագիր և մտանանշու արտա-
տպիւր հոգւածներն հեղինակներն անաւել և արտատպութեան
աղբյւրը:

7) պարբերական հրատարակութեանն կողմից կերպար-
վեստի գործերի, նկարների, իլլյուստրացիաների, լուսանկարների,
գծապիւրի և այլ գործերի վերարտագրութեանն արտատպե-

ղը, հոգւածներն արտատպութեան համար սանձանիւմ պայման-
ներն ու կարգի պահպանմամբ (նախորդ կետ):

8) ուրիշ գրական յերկից վերցրած տեկտուր կոնկրետորի
կողմից իր յերաժշտական գործի համար արտագրութեանը, յիշե աչս
յերկի հեղինակը իր յերկի յուրաքանչյուր օրինակի վրա արտա-
գործման արգելքի մասին հիշատակութեան չի ալիւր:

9) նախորդ հոգւածում մտանանշված յերկերը կուտուր-
լուսավորական բնութի շիտարկներում հրապարակութեան աչս
պործելը՝ հաճախորդներից վճար չգանձելու պայմանով:

10) նկարչական գործերը քանդակագործութեան վիճակի-
քով պատկերելը և ընդհակառակը, քանդակագործութեան արգ-
լուրքները նկարչութեան վիճակներով պատկերելը:

11) փողոցներում և հրապարակներում գրված գլխաւի-
տական գործերի վերարտագրութեանը, բացառութեամբ քանդա-
կագործութեան աշխատանքները մեքենայական կտտակաւիւրի յե-
ղանակով պատճենանելու դեպքերի:

12) ամեն տեսակ գործեր հրապարակային ցոցանաւիւրում
գետեղելը, բացի այն գործերից, վորոնց հրապարակային ցու-
ցաղորում արգելված և հեղինակի կողմից:

13. հեղինակի հրապարակած ձաւարապետական, ձաւար-
արգիտական և այլ տիւրնիկական պաննիւրի, գծապիւրի ու նկար-
ների համեմատ յեւքեր ու կառուցվածքներ յիւնելու յիշե մեկ
նախը հրապարակելիս հիշատակութեան չի ալիւր աչս իրավունք
բացառապես իրեն վերադանելու մասին:

14) ուրիշ գործերից պատճեն հանելը՝ բացառապետ ամե-
նական գործածութեան համար և առանց գլխաւիտական յիւր
կի կամ լուսանկարչական գործերի պատճենի վրա խոսկան
քաւգրի հեղինակի ստորագրութեանն ելութեանը կամ արտագրութեանն
գետելու: Քանդակագործական աշխատանքներից մեքենայական կտտ-
ակաւիւրի յեղանակով աչսպիւրի պատճեններն հոնելն աչսպիւր
վում են:

15) գեղարվեստական և լուսանկարչական գործերի արտա-
գործումը գործարանային-տնայնագործական և արվեստային
արգլուրքներութեան արտագրանքների վրա՝ հեղինակի նշան աչս
վորոշման 45 հոդ. մտանանշված կարգով և չափերով նոսարար
վճարելու պայմանով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Այն քաղաքի գետեղում, յիւր
հեղինակի համաձայնութեանը չի առաջվում պատճառային:

յերկերը դրամատիկականի կամ կինո-սցենարիայի վերածե-
լու համար և ընդհակառակը, կամ դրամատիկական գրված-
քը կինոսցենարիայի վերածելու համար և ընդհակառակը
(այս հոգ. Չ կես), այդ թույլատվությունը կարող է առ-
ջուստվորությամբ ժողովրդական կոմիտեի անունով, յիժն յին-
թադրվում է վերամշակված յերկը լույս ընծայել ՀՍՍՀ սահ-
մաններում Այս դեպքում հեղինակին հոնարար վճարելու
կարգը վստողվում է այս վորոշման 2 հոդվածով:

II. Հեղինակի իրավունքի ժամանակամիջոցը

10. Հեղինակի իրավունքը 11, 12 և 13 հոդվածներով սահ-
մանված բացառություններով պատկանում է հեղինակին ցմա-
յակ նրա ժառանգներին՝ 15 հոդվածով նախատեսված ժամանա-
կամիջոցների ընթացքում:

11. Ստորագրաֆիկ գործերի, կինեմատոգրաֆիկ սցենարիա-
ների և կինո-ֆիլմերի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքից
ազատվելու համար սահմանվում է 10 տարի ժամանակամիջոց:

12. Լուսանկարչական և համանման յեղանակներով ստաց-
վող այլ գործերի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքից ողջովե-
լու ժամանակամիջոց է սահմանվում առանձին նկարների հա-
մար—ինչպե՛ս տարի, նկարների ժողովածուների համար— տաս տա-
րի:

Հուսանկարչին լուսանկարչական գործերի վերաբերմամբ
հեղինակի իրավունքը վերապահելու համար յուրաքանչյուր որի-
նակի վրա պետք է նշանակել լուսանկարչի անունը, ազգանու-
նը և քննադատյալը կամ ֆիրման, ինչպես նաև լուսանկարչական
գործը լույս ընծայելու թվականը:

13. Փորձաշների և այլ պարբերական հրատարակություն-
ների, ինչպես նաև համադրական բառարանների հրատարա-
կիչներին այդ հրատարակությունների վերաբերմամբ հեղինակի
իրավունք է վերապահվում յուր ընծայելու օրից 10 տարվա
ընթացքում:

Անկախ հրատարակիչների իրավունքից, հիշյալ հրատարա-
կություններն աշխատակիցներին իրենց առանձին յերկերի վե-
րաբերմամբ հեղինակի իրավունք է վերապահվում ընդհանուր
հիմունքներով, յիժն պայմանագրով այլ բան չի սահմանված:

14. Հեղինակի իրավունքի ժամանակամիջոցը հաշվելու հա-
մար յուրաքանչյուր յերկ կամ գործ լույս ածած և համարվում

այն տարիս հունվարի 1-ից, վերի ընթացքում առաջին անգամ
որինաչափ կերպով հրատարակվել և համապատասխան սեփա-
կական յեղանակով:

Ժամանակամիջոցը հաշվելիս հրատարակություններին և
հավասարեցվում դրամատիկական և յերաժշտական գրառա-
կական յերկերի հրապարակային բնագրություն, յերաժշտա-
կան յերկի հրապարակային կատարումը, կերպարվեստի, ջութա-
նկարչական ու սրան համանման յեղանակով ստացվող յերկերի
հրապարակային ցուցադրումը և ճառարարականության գործերի
չառուցումը:

ՄԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Հեղինակը և նրա ժառանգները
իրավունք ունեն տոմարագրելու յերկի լույս ածելու կամ
առաջին հրապարակային կատարման, իսկ կերպարվեստի և
նման գործերի հրապարակային ցուցադրման ժամանակը,
համապատասխան հայտարարություն տալով և գրանցելով
Լուսավորության ժողովրդական կոմիտեի անունով պահպա-
նատյանի մեջ:

Յերկի կամ գործի տոմարագրությունը ապացույց է
և հաստատում է այն առաջին մոմենտը, վորից սկսվում է
հաշվվում և հեղինակի իրավունքը, յիժն զատական կար-
գով հակառակը չի սահմանված: Այդ տոմարագրությու-
նը արվել է չի հանդիսանում յերթորդ անձանց համար տոմա-
րագրված յերկի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի մա-
տին վե՛ճ հարուցելու: Յերկի կամ գործի տոմարագրությու-
նից հրաժարվելը շահագրգռված անձանց չի զրկում յերկի
կամ գործի հրատարակության ժամանակը հարկ յեղած
դեպքում այլ յեղանակով ապացուցելու իրավունքից:

Տոմարագրության կարգը սահմանում է Լուսավորու-
թյան ժողովրդական կոմիտեի անունով:

15. Հեղինակի մահից հետո հեղինակի իրավունքը անցնում
է նրա ժառանգներին 15 տարի ժամանակով, հաշված հեղինակի
մահվան տարվա հունվարի 1-ից, բացառությամբ 11, 12 և 13
հոդվածներով նախատեսված դեպքերից, յերթ հեղինակի իրա-
վունքը ժառանգներին անցնում է միայն այնքան ժամանակով,
վորը հավասար է որինքով սահմանված ժամանակամիջոցին՝ հե-
ղինակի մահվան մոմենտին չլրացած մնացորդին:

Հեղինակի ժառանգներին անցնող հեղինակի իրավունքի

գրառական քննատուրքունք չի մտնում ժառանգական գույքի քննատուրք քննատուրքյան մեջ՝ ժառանգության հարկը հաշվելու:

III. Հեղինակի իրավունքի ոտառումը

1. ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՆԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ

16. Հեղինակի իրավունքը ամբողջովին կամ մասամբ կառնող և ոտարգիլ հրատարակչական պայմանագրի և կտակի հիման վրա կամ որինսկան այլ յեղանակով:

Հեղինակի իրավունքի ոտարման վերաբերյալ պայմանագիրը պետք է կնքվի գրավոր ձևով: Գրավոր ձևը չպահպանելը գրկում է կողմերին՝ վեճ ծագելու դեպքում ի հաստատութուն պայմանագրի վկաների ցուցմունքների վրա հիմնվելու իրավունքից, սակայն նշանց չի գրկում գրավոր ապացույցներ բերելու իրավունքից:

ՆԱԼԻՔՈՒԹՅՈՒՆ.—Գրավոր ձևը պարտադիր չէ այն պայմանագրերի համար, վորոնք կնքվում են պարբերական հրատարակութուններում և հանրագիտական բառարաններում տպվելիք յերկերի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքը ոտարելու դեպքում:

17. Հրատարակչական պայմանագիր և համարվում այն պայմանագրեր, վորի գորությամբ հեղինակը վորող ժամանակով գրկում է որչեկով ձև ստացած իր յերկը հրատարակելու և տարածելու, բացառիկ իրավունքը, իսկ հրատարակչը պարտավորվում է հիշյալ յերկը լույս բնծայել իր միջոցներով և ձեռք առնել իրենից կախված միջոցներն այն տարածելու համար: Թույլ է տրվում հրատարակչական պայմանագրի կնքել այնպիսի յերկերի վերաբերմամբ, վորոնք պայմանագրի կնքելու պահին դեռ որչեկով ձև չեն ստացել (գրական պատվեր):

Հեղինակն իրավունք ունի իր յերկերի լիակատար ժողովածուի հրատարակության մեջ մտցնելու նաև այն յերկերը, վորոնց հրատարակության իրավունքը նա գիշել և այլ առձանց:

18. Հրատարակչական պայմանագրով պետք է ճշտորեն վորոշվեն հեղինակի ոտարվող իրավունքից սղավելու բնույթն ու պայմանները, մասնավորապես, պետք է մատնանշվի՝ առաջին հրատարակության ախրածը, իսկ յեթե մի քանի հրատարակու-

թյուն է նախատեսված, — նաև հետագա հրատարակութուններին, յերկը լույս բնծայելու ժամանակամիջոցը, հեղինակին տրվող հանրաքի չափը և հրատարակչական պայմանագրի ժամանակամիջոցը, պահպանելով այս վորոշման հետագա հողվածներում սահմանվող սահմանափակումները: Յեթե հրատարակչական պայմանագրով չի նախատեսված, վոր հրատարակչությունն իրավունք ունի յերկը վերահրատարակելու, ապա հրատարակչությունը կարող է յերկը վերահրատարակել վոչ այլ կերպ, բայց յեթե յորաքանչյուր հերթական վերահրատարակության համար ստանալով հեղինակի գրավոր համաձայնությունը:

19. Հրատարակչական պայմանագրի կարող է կնքվել չորս տարուց վոչ ավելի ժամանակով:

Այս ժամանակը հաշվվում է պայմանագրի կնքելու կամ ձեռագրին բնդունելու օրից, յեթե այդ ավելի ուշ է տեղի ունեցել, կամ բնդունման համար սահմանվող ժամանակամիջոցները լրանալու օրից, յեթե ձեռագրին բնդունվել և պայմանավորված ժամանակից ուշ:

Յերկու կամ մի քանի հատորից բողկացած յերկերի համար հիշյալ ժամանակամիջոցը հաշվվում է վերջին հատորի ձեռագրի հրատարակչությանը հանձնելու օրից:

Այս հողվածում մատնանշված հրատարակչության պայմանագրի ժամանակամիջոցը չի տարածվում յերածշտական, յերածշտական գրամատիկական գործերի, կերպարվեստի, ինչպես նաև լուսանկարչական ու համանման արտադրութունների հրատարակության մոտին կնքվող պայմանագրի վրա:

20. Գրական (գիտական, հրապարակախոսական, գեղարվեստական, արձակի, բանաստեղծության, գրամատուրգիայի, մանկական, քննադատական և թարգմանական գեղարվեստական) յերկերի հրատարակչության և տարածման իրավունքը հրատարակչության ոգո ին ոտարելու համար հեղինակին հասանելի վարձատրության չափը չի կարող ՀՍԽՀ Ժողովրդական կոմիտեներին Խորհրդի կողմից սահմանվող կոպարներից պակաս լինել:

21. Մեկ հրատարակչության օրինակներին առավելագույն քանակութունը (ախրածը), վորը նկատի յե առնվում հանրաքի հաշվելիս, չի կարող գերազանցել այս վորոշման նախորդ հողվածի կարգով սահմանվող նորմաներից:

Այս հողվածի կանոնը չի կարող արգելք լինել վորպեսզի

հրատարակիչը մի քանի հրատարակութիւններ միաժամանակ ընդառնել:

22. Հրատարակելը պարտաւոր ե յերկը լույս ընծայելու պայմանագրով վորոշված ժամանակամիջոցում, վորը չի կարող համենայն դեպս ամենի իննել:

ա) պարբերական հրատարակութիւնների, ինչպիս նաև մինչև հինգ տպագրական թերթ ծավալով գրքերի համար—վեց ամսից:

բ) մինչև 10 տպագրական թերթ ծավալով այլ, գրական յերկերի համար—մեկ տարուց:

գ) այս հոդվածի «ա» ե «բ» կետերի տակ չընկնող գրական յերկերի համար—յերկու տարուց:

Այդ ժամանակամիջոցները հաշվվում են պայմանագիրը կնքելու օրից, յիթի այդ ամսի ուշ ե տեղի ունեցել, կամ ընդունման համար սահմանվող ժամանակամիջոցները լրանալու օրից, յիթի ձեռագիրն ընդունվել ե պայմանագրով ժամանակից ուշ:

23. Յիթի հրատարակութիւնը տեղի չունենա պայմանագրով կամ օրենքով սահմանված ժամանակամիջոցում, ապա հրատարակչութիւնը պարտաւոր ե անհապաղ հեղինակին վճարելու ամբողջ հոնարարը (100 տոկոս) հրատարակչութիւն կողմից տպագրութիւն համար հալանութիւն դատած ձեռագրի ծավալի համեմատ:

Նախօրը հոդվածում (հոդ. 22) մատնանշված ժամանակամիջոցը լրանալուց հետո հրատարակչութիւնը նույն հոդվածում հիշատակված յուրաքանչյուր ժամանակամիջոցի կեսի չափով արտոնյալ ժամանակամիջոց ե տրվում յերկը լույս ընծայելու համար: յիթի այդ արտոնյալ ժամանակամիջոցների ընթացքում յերկը լույս չի ընծայվում, ապա հեղինակի միակողմ գիծում հիման վրա պայմանագիրը զաղարում ե, ե ձեռագիրը վերադարձվում ե հեղինակին:

24. Հրատարակչութիւնը կարող ե յերկի հրատարակչութիւն իրավունքը ղեջնել մի ուրիշ անձի միայն հեղինակի կամ, հեղինակի մահվան դեպքում, նրա իրավահաջորդների գրաւոր համաձայնութիւնով:

25. Այս վորոշման 18, 23 ե 24 հոդվածները տարածվում են նաև այն հրատարակչական պայմանագրերի վրա, վորոնք

վերաբերում են յերաժշտական, յերաժշտական գրամատիկական յերկերի ե կերպարվեստի, լուսանկարչական ու նման գործերին:

26. Գրական (վորի թիւում նաև գիտական ու հրապարակաստական), յերաժշտական ե յերաժշտական-գրամատիկական յերկերի հրատարակչութիւն տիպային պայմանագիրը սահմանում ե լուստողկումաւը, համաձայնեցնելով Անգլո-թուրքի ժողկոմատի ՀՍԽՀ Լի-սգորի Վարչութիւն ե Արհեստակցական Միութիւնների Սո-հրդի հետ:

Հրատարակչական պայմանագիրը կարող ե պարսնակել նաև այնպիսի պայմաններ, վորոնք չեն նախատեսված ե չեն համապատասխանում տիպային պայմանագրի պայմաններին, ապա տիպային պայմանագրի պայմաններ համաձայնութիւնով հեղինակի գրութիւնը վատացնող պայմաններն ու վերապահումները համարվում են իրենց ուժը կորցրած, իսկ այդ պայմաններով սահմանվող կողմերի իրավունքներն ու պարտականութիւնները այդպիսի դեպքերում վերջովում են տիպային պայմանագրի համապատասխան հոդվածների համաձայն:

27. Հեղինակի մահից հետո հրատարակիչը իրավունք չունի իր հայեցողութիւնով վորնե լրացում, կրճատում ե ընդհանրապես փոփոխութիւն մտցնելու յերկի վերնագրի ե նրա վրա նշանակված հեղինակի անվան մեջ, ինչպիս նաև յերկին իլլուստրացիա կցելու առանց հեղինակի ժառանգների համաձայնութիւն, մինչև հեղինակի իրավունքի ներգործութիւն ժամանակամիջոցը լրանալու:

Այս առթիւ հեղինակի ժառանգների հետ համաձայնութիւն չկայանալու դեպքում հրատարակիչը այդ համաձայնութիւնը ստանալու համար կարող ե գիծել Լուսավորութիւն ժողովրդական կոմիտարիատին:

28. Հեղինակի իրավունքի ներգործութիւն ժամանակամիջոցը լրանալուց հետո նախօրը հոդվածով նախատեսված փոփոխութիւնները կարող են մտցվել Լուսավորութիւն ժողովրդական կոմիտարիատի թույլութիւնով:

2. Բեռնակառուցում (ПОСТАНОВОЧНЫЙ) պայմանագիրը

29. Դրամատիկական, յերաժշտական-գրամատիկական խորեոգրաֆիկ կամ կինեմատոգրաֆիկ չհրատարակված յերկերի բեռնակրման ե հրապարակային կատարման իրավունքը ստանալում ե միայն բեռնակատարման պայմանագրի հիման վրա:

Բեմակառարման պայմանագիրը և կոչվում այն պայմանագիրը, զորի գործառնակը հեղինակը իր յերկի հրապարակային կատարման իրավունքը զիջում է, իսկ բեմակառարողը (տեսլաբանային ձևնարկութունը) պարտավորվում է իրագործել նրա բեմակառարումը (հրապարակային կատարումը) վորոշված ժամանակամիջոցում:

Քույր է արվո մ բեմակառարման պայմանագիրը կնքելը նաև այնպիսի յերկի վերաբերմամբ, վորը պայմանագիրը կնքելու պահին դեռ որչեղտիմ ձև չի ստացել:

30. Չհրատարակված յերկի բեմադրման բացառիկ իրավունքը թատրոնին հանձնելու հանգամանքը հեղինակին չի զրկում նույն յերկի բեմադրումը բանվորական և կարմիր բանակային սկզբունքներին հանձնելու իրավունքից՝ թեկուզ նույն այն քաղաքում, վորտեղ բեմադրումը հանձնված է թատրոններին և նման այլ տեսլաբանային ձևնարկութուններին:

31. Բեմակառար ման պայմանագրի միջ պետք է ճշտորեն վորոշված յիննիս ռաարվող իրավունքից ոգավելու բնույթը, ծախվել է պայմանները, մասնավորապես՝ այդ իրավունքից ոգավելու տեքքիստուայի սահմանները, պայմանագրի ժամանակամիջոցը, առաջին հրապարակային կատարման իրագործման ժամանակամիջոցը, հեղինակի վարձատրության չափը և հրապարակային կատարումների (ներկայացումների, համերգների) թիվը, պահպանելով այս վորոշման հետագա հոգվածներով մատնանքված սահմանափակումները:

32. Բեմակառարման պայմանագիրը կարող է կնքվել յերկի տարուց վոչ ավելի ժամանակով՝ հաշված յերկի առաջին հրապարակային կատարման որից:

33. Տեսլաբանային ձևնարկութունը պարտավոր է՝
ա) յերաժշտական-դրամատիկական (ոպերաներ, ոպելետաներ), խորեոգրաֆիկ, ինչպես նաև կինեմատոգրաֆիկ յերկերի բեմակառարումը իրագործել յերկու տարուց վոչ ուշ:

բ) մնացած յերկերին—մեկ տարուց վոչ ուշ, հալված ձևագիրը հեղինակի կողմից հանձնելու որից:

34. Մեկ բեմակառարման պայմանագրով թույլ է արվում յերկի հրապարակային կատարումը իրականացնել միայն մեկ քաղաքի սահմաններում և 150 անգամից վոչ ավելի: Չհրատարակված յերկի բեմակառարման մասին մի տեսլաբանային ձևնարկության հետ կնքված պայմանագիրը հեղինակին չի զրկում

մի այլ տեսլաբանային ձևնարկության հետ նույն յերկի բեմակառարման պայմանագիր կնքելու իրավունքից, յեթե բեմակառարումը իրականացվելու յի տարրեր քաղաքներում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Այս հոգվածով մատնանշված

կատարման առաջնադույն թվի մեջ չեն մտնում հրապարակային գլխավոր վործերը (ռեպերտիցիա), այսպես կոչված՝ հասարակական դիտումները, վորոնք տեղի յեն ունենում առանց հաճախորդներից վճար գանձելու:

35. Տեսլաբանային ձևնարկութունը իրավունք ունի յերկի հրապարակային կատարումը պայմանագրով նախատեսվածից ավելի քիչ անգամ իրագործելու, ինչպես նաև բոլորովին հանելու ռեպերտուարից, պահպանելով, սակայն, հեղինակին հոնարար վճարելու կանոնները (հոդ. 38):

36. Ի բացառություն այս վորոշման 29 հոդ. կանոններից, սցենարիան ձեռք բերողը պարտավոր չի նկարը ցուցադրելու, յեթե պայմանագրով հակառակը չի վորոշված:

Այս վորոշման 31 հոդ. կանոնները, վորոնք վերաբերում են պայմանագրի միջ հրապարակային կատարումների թիվը մատնանշելուն, ինչպես նաև 32, 33 և 34 հոգվածներով վորոշված սահմանափակումները չեն վերաբերում կինեմատոգրաֆիկ յերկերի ցուցադրության մասին կնքվող պայմանագրերին:

37. Հեղինակի յերկի հրապարակային կատարման համար նրան հասանելի վարձատրության չափը բեմակառարման պայմանագրով չի կարող պակաս լինել այն նորմաներից, վորոնք սահմա վում են յերկերի հրապարակային կատարման համար վորոշված կոպարներով (հոդ. 8):

38. Յեթե բեմադրութունը և հրապարակային կատարումը չի իրականացվում բեմակառարման պայմանագրով կամ որեքտով սահմանված ժամանակամիջոցում, ապա հեղինակի հայտաբարության համաձայն պայմանագիրը դադարում է, և տեսլաբանային ձևնարկութունը պարտավոր է վճարելու հեղինակին պայմանավորված ամբողջ հոնարարը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Այն դեպքում, յերբ բեմակառարման

պայմանագրով նախատեսված է հեղինակին հասանելի հոնարարը՝ հաշվել բոլոր ներկայացումների, ապա տեսլաբանային ձևնարկութունը պարտավոր է այս հոգվածի կարգով հեղինակին հոնարար վճարել այն թվով ներկայացում

ների համար, փորը սահմանվում է Հառափորութեան Ժողովրդական Կոմիսարիատի հրահանգով, փորը կա հրապարակային կատարման համար հեղինակին հասանելի հոնարարի յերաշխափումով մինիմում:

39. Յեթե կինեմատոգրաֆիկ յերկի ցուցադրումը չսկսվի պայմանագրով վորոշված ժամանակի ընթացքում, ապա հեղինակի միակողմ դիմումի հիման վրա պայմանագիրը լուծվում է, իսկ հեղինակն իրավունք ունի ստանալու պայմանագրոված միանշանակ վարձատրությունը:

40. Յեթե հեղինակը իր դրամական կամ աչք բնույթի գրական յերկը տալիս է կինոարտադրական ձեռնարկութեան կինոսցենարիայի վերածելու համար, ապա այդպիսի յերկի ոգտագործման իրավունքը չի կարող յերեք տարուց ապիւրի ժամանակով տրվել ձեռնարկութեանը:

Վերածնունդութեան դեպքում կինոարտադրական ձեռնարկութեանը չի կարող ոգտագործվող յերկի ֆարուցի մեջ այնպիսի շեղումներ և փոփոխություններ մտցնել, վորոնց դեմ հեղինակը կառարկի:

41. Կինոսցենարիայի ցուցադրական իրավունքը կինոարտադրական ձեռնարկութեանը գիշերուց հետո նրա հեղինակը այդ սցենարիան այլ կինեմատոգրաֆիկ յերկի վերածելու և հրատարակելու իրավունք ունի՝ միայն համապատասխան կինոմագալենը պայմանագրով սահմանված ժամանակամիջոցում չուցս առանց նետո:

42. 29—41 հոդվածներով սահմանված կանոնները պարտադիր են հրատարակված յերկերի բնակատարման համար միայն այն դեպքում, յերր նախատեսված և պայմանագրով Զրտատարակված յերկերը կարող են կատարման առարկա լինել կաշտուրչուսավորական հիմնարկներում (9 հոդ. 9 կետ) միայն այն ժամանակ, յերր կնքված և բնակատարման պայմանագիր, վորի վրա տարածվում են 29—41 հոդվածների կանոնները:

43. Այս վորոշման 27 և 28 հոդվածներով սահմանված կանոնները պարտադիր են նաև բնակատարողի համար:

44. Տեղադրանային ձեռնարկութեանները բնակատարման պայմանագրից բղիտող իրավագորութեանը կարող են աչք ձեռնարկութեանների փոխանցել միայն հեղինակի գրափոր համաձայնութեամբ, իսկ նրա մահվան դեպքում—ժառանգների համաձայնութեամբ:

45. Լուսավորութեան Ժողովրդական Կոմիսարիատը Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատի և Արհեստական Միութեանների Սորհրդի հետ միատեղ սահմանում են՝

1) հեղինակին հասանելիք հոնարարի նվագագույն չափը թե հեղինակի իրավունքը ուրիշին ղիշելու և թե այդ իրավունքի խախտման դեպքերում:

2. հեղինակին հասանելիք հոնարարի չափը յերկի հրապարակային բնակատարման համար այն դեպքերում, յերր այդ բնակատարումը տեղի չե ունեցել առանց հեղինակի համաձայնութեան (հոդ. 8):

3) հեղինակին հասանելիք հոնարարի չափն առանց նրա համաձայնութեան 9 հոդ. 3 կետում մատնանշված Ժողովածուններում կամ գրտական աշխատութեաններում գետնղված յերկերի համար, յեթե հեղինակի յերկերից արտատված կտորները գերազանցում են այդ կետով սահմանված նորմաներից:

4. հեղինակին հասանելի հոնարարի չափը նկարչական և շուսանկարչական այն դործերի համար, վորոնք ոգտագործվում են դործարանային, անայնագործական և արհեստային արդյունարերութեան ապրանքների համար, յեթե այդ ոգտագործումը կատարվել է առանց հեղինակի համաձայնութեան (9 հոդ. 15 կետ):

5) առանց հեղինակի համաձայնութեան, սակայն Լուսավորութեան Ժողովրդական Կոմիսարիատի թույլտվութեամբ պատմողական ձեթց գրտածտիկականի կամ կինոսցենարիայի վերածված և ընդհակառակը, կամ գրտածտիկական յերկից կինոսցենարիայի վերածված և ընդհակառակը (9-րդ հոդ. ծանոթ.), յերկերի հեղինակներին հասանելի հոնարարի չափը:

6) կինոսցենարիայի հեղինակներին, կինո ֆիլմերի ցուցադրութեամբ կատարվող յերածշտական յերկերի հեղինակներին հասանելի հոնարարի չափը և վճարման դեպքերը:

ՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ. Այս հոդվածի 4 կետում սատանանշված հոնարարի չափը սահմանում է Լուսավորութեան Ժողովրդական Կոմիսարիատը, համաձայնեցնելով Ժողովրդական Տնտեսութեան Սորհրդի հետ:

IV. Հեղինակի իրավունքը հաշկադիր կերպով գնելու մատին.

46. Հեղինակի իրավունքը ամեն մի յերկի վերաբերմամբ կարող է Ժողովրդական Կոմիսարների Սորհրդի վորոշմամբ հար-

Պաշտոն կարգով գնվել և պետություն լազարիսի իրավունք ձեռնադրել հետևյալ դեպքերում՝

1) յեթե յերկր առաջին անգամ չույս և ընծայված ՀՄԽՀ սահմաններում, կամ յեթե յերկր գտնվում է ՀՄԽՀ սահմաններում ձեռագրի, եսկիդի կամ մի այլ որևէ կապի ձևով:

2) յեթե հայ գրողի յերկր լույս է ընծայել արտասահմանում՝ անկախ այն հանդամարկից, թե ինչ լեզվով և լույս տեսելու այս դեպքում կիրարկվում են այս վորոշման 2 հոդ. կանոնները:

Հեղինակի իրավունքի որոշակա՞ր կազմող յերկր հրատարակությունը ՀՄԽՀ բացառիկ իրավունքը համարել կարելի յե վոչ այլ կերպ, բայց յեթե հեղինակին հոնարար վճարելով, վարի շափը վորոշում և Լուսավորության Ժողովրդական Գոմիսարիատը, համաձայնեցնելով Ֆինանսների Ժողովրդական Գոմիսարիատի հետ:

47. Զանազան յերկրների հայերին թարգմանությունների հրատարակություն, վերահրատարակություն և հրատարակչին կատարման իրավունքը կարող և ժողովրդական Գոմիսարներին Խորհրդի վորոշմամբ պետություն մենաշնորհ համարվել:

V. Հեղինակի իրավունքի պաշտպանությունը.

48. Հեղինակի իրավունքի խախտումով պատճառած վնասները հատուցվում են Քաղաքացիական Որենսդրքի 3-րդ գլխի կանոնների համաձայն, սակայն հեղինակը իրավունք ունի իր կրած վնասների հատուցման փոխարեն պահանջելու, վորպեսզի նրան հոնարար վճարվի այս վորոշման 45 հոդ. սահմանված կարգով վորոշվող կուպոններով: Մասնավորապես, այդ իրավունքը պատկանում և հեղինակին նաև այն դեպքերում, յերբ հեղինակի իրավունքի խախտումից նրա կրած վնասները չեն կարող հիմնավորվել:

49. Հեղինակի իրավունքը պաշտպանվում և նաև այն դեպքերում, յերբ իրավունքի խախտման հետ վորոշակի նյութական շանք չեն կապված:

Բացի վնասների հատուցումից, հեղինակը իրավունք ունի պահանջելու, վորպեսզի կատարվեն այնպիսի գործողություններ, վորոնք անհրաժեշտ են հեղինակի խախտված իրավունքները բավարարելու համար:

50. Իր թացառիկ իրավունքի ամբողջական կամ մասնակի խախտման համար հեղինակին և նրա ժառանգներին հատանելի

վարձատրության վերաբերյալ պահանջները բավարարման հետք թե տեսակետից հաշվառարկյում են աշխատավարձի վերաբերյալ պահանջներին (Քաղ. Որ. 101-ա հոդ.):

51. Իր յերկր տուայելու կամ հեղինակի իրավունքի խախտման համար հեղինակին հասանելի վարձատրության վրա պանձում դարձնելու կարող հատուցարկյում և աշխատավարձի պանձման կարգին (Քաղ. Դատ. Որ. 289 հոդ. 4 ծանոթ.):

52. Հեղինակի իրավունքի վրա հեղինակի պարտադրող զողովից չի կարող պանձում դարձվել: Դանձումը կարելի յե դարձնել այն յեկամուտների վրա, վոր հեղինակը ատանում և իր իրավունքի իրականացումից (Քաղ. Դատ. Որ. 281-ա հոդ.):

53. Դրական, յերաժշոական և գեղարվեստական կամ գիտական այլ յերկերն ու գործերը, հեղինա Գ իրավունքի վերաբերյալ որևէ իսխտմամբ, ինքնագրով ոգտագործելու համար հանցավորները յինիսրկվում են քրեական պատասխանատվության (Քր. Որ. 208 հոդ.):

VI. Հեղինակի իրավունքի դուզտումը.

54. Հեղինակի մահից հետո լուս ալինի կամ կտակի ժառանգներ չլինելու դեպքում հեղինակի իրավունքը դաքարում և (Քաղ. Որ. 416 և 418 հոդվածներ):

55. Իյն յերկերը, վորոնց վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի ժամանակամիջոցները լրացել են, բացի պետություն աեփականությունը համարվածների (46 և 47 հոդվածներ), կարող են վերստատարվել, հրատարակվել, տարածվել և կատարվել առանց այն սահմանափակումների, վորոնք այս հոդվածով սահմանված են վորեն մեկի հեղինակի իրավունքի որևէ կազմող յերկերի համար:

Կենտրոնական Դործադիր Կոմիտեի Նախագահ՝ Ս. ԿԱՂՅԱՆ

Ժողովրդական Գոմիսարներին Խորհրդի Նախագահին

Տեղակալ՝ Թ. ՄԱՆԴԱԼՅԱՆ

Կենտրոնական Դործադիր Կոմիտեի Քարտուղար՝ Գ. ՄԱԼՅԱՆ

Ֆերևան

(Որենք. և Կարգ. Ժող. 1936 թ. հոդ. 35):

Յ Ա Ն Կ

ԵԶ

Առաջաբան	3-4
Հեղինակի իրավունքի պաշտպանությունը ԽՍՀՄ-ում	5-6
Հեղինակի իրավունքի ուղղակի	7-10
Հեղինակի իրավունքի շուրջիկա	10-13
Հեղինակի իրավունքի ծագումը, տեսությունը և դադարումը	13-14
ա) Հրատարակչական պայմանագիր	14-19
բ) Բնականատերական պայմանագիր	20-26
գ) Փառանգումը	26-28
դ) Հեղինակի իրավունքի ժամանակամիջոցը	28
յե) Հեղինակի իրավունքի դադարումը	29-30
Հեղինակի իրավունքի դատական պաշտպանությունը	30-34

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Մ

ա) ԽՍՀՄ ԿԳԿ և ՓԿԽ վերջումը—Հեղինակի իրավունքի հիմունքները նոր խմբագրությունում և Կրթության գնելու մասին	37-46
բ) ՀՍՍՀ ԿԳԿ և ՓԿԽ վերջումը հեղինակի իրավունքի կանոնադրությունը հաստատելու մասին	47-63

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0221334

37. 242

ԳԻՆԸ I Բ. 50 Լ.

Цена! р. 50 К.

А. Е с а я н

„АВТОРСКОЕ ПРАВО“

С приложением текста закона
об авторском праве

Издание Наркомюста С. С. Р. А.
Эривань 1935 г.